

Struktura komunikacji medycznej   Marta Chojnacka-Kuraś, Antonina Doroszevska, Aldona K. Jankowska

Balas E.A., Jaffrey F., Kuperman G.J., Boren S.A., Brown G.D., Pinciroli F., Mitchell J.A. 1997. Electronic Communication with Patients: Evaluation of Distance Medicine Technology, "Journal of American Medical Association", 278(2), s. 152-159. <https://doi.org/10.1001/jama.278.2.152>

Barth J., Lannen P. 2011. Efficacy of Communication Skills Training Courses in Oncology: A Systematic Review and Meta-Analysis, "Annals of Oncology", 22(5), s. 1030-1040. <https://doi.org/10.1093/annonc/mdq441>

Beckman H.B., Frankel R.M. 1984. The Effect of Physician Behavior on the Collection of Data, "Annals of Internal Medicine", 101(5), s. 693-696. <https://doi.org/10.7326/0003-4819-101-5-692>

Benbassat J. 2014. Role Modeling in Medical Education: The Importance of a Reflective Imitation, "Academic Medicine", 89(4), s. 550-554. <https://doi.org/10.1097/ACM.000000000000189>

Borowczyk M., Chojnacka-Kuraś M., Doroszevska A., Jankowska A.K., Kowalski Z., Libura M., Małeckie Ł., Stalmach-Przygoda A. 2021. Rekomendacje Polskiego Towarzystwa Komunikacji Medycznej dotyczące kształcenia kompetencji komunikacyjnych na kierunkach lekarskim i lekarsko-dentystycznym, <https://komunikacjamedyczna.pl/wp-content/uploads/2021/03/ConsensusPTKM2.pdf> (dostęp: 18.10.2022).

Brown J. 2008. How Clinical Communication Has Become a Core Part of Medical Education in the UK, "Medical Education", 43(3), s. 271- 278. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2923.2007.02955.x>

Charon R. 2006. Narrative Medicine: Honoring the Stories of Illness, Oxford University Press, Oxford.

Charon R., DasGupta S., Hermann N., Irvine C., Marcus E.R., Rivera Colón E., Spencer D., Spiegel M. 2017. The Principles and Practice of Narrative Medicine, Oxford University Press, New York. <https://doi.org/10.1093/med/9780199360192.001.0001>

Chojnacka-Kuraś M. 2019. Komunikacja medyczna w literaturze przedmiotu. Problemy terminologiczne i definicyjne z perspektywy językoznawczej, [w:] Językowe, prawne i dydaktyczne aspekty porozumiewania się z pacjentem, red. M. Kulus, A. Doroszevska, M. Chojnacka-Kuraś, Polska Akademia Nauk, Warszawa, s. 23-39.

Chojnacka-Kuraś M. red. 2019. Medycyna narracyjna. Opowieści o doświadczeniu choroby w perspektywie medycznej i humanistycznej, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa. <https://doi.org/10.31338/uw.9788323540755>

Deveugele M., Derese A., De Maesschalck S., Willems S., Van Driel M., De Maeseneer J. 2005. Teaching Communication Skills to Medical Students, a Challenge in the Curriculum?, "Patient Education and Counseling", 58(3), s. 265-270. <https://doi.org/10.1016/j.pec.2005.06.004>

Doroszevska A. 2014. Socjologiczne aspekty komunikacji z pacjentem, [w:] Porozumienie z pacjentem. Relacje i komunikacja, red. J. Doroszevski, M. Kulus, A. Markowski, Wolters Kluwer, Warszawa, s. 64-84.

Doroszevski J. 2006. Przegląd zagadnień związanych z komunikacją lekarz - pacjent, [w:] Komunikacja lekarz - pacjent w diagnostyce i leczeniu nowotworów, red. J. Doroszevski, A. Markowski, J. Meder, Rada Języka Polskiego przy Prezydium Polskiej Akademii Nauk, Warszawa, s. 9-17.

- Doroszewski J. 2007. Komunikacja pacjenta z lekarzem - literatura, stanowiska, problemy, [w:] Językowe, psychologiczne i etyczne aspekty komunikacji lekarza z pacjentem, red. A. Markowski, J. Majkowski, J. Meder, J. Doroszewski, Polska Akademia Nauk, Warszawa, s. 41-61.
- Doroszewski J., Kulus M., Markowski A. red. 2014. Porozumienie z pacjentem. Relacje i komunikacja, Wolters Kluwer, Warszawa.
- Eisenberg A., Rosenthal S., Schlusser Y.R. 2015. Medicine as a Performing Art: What We Can Learn about Empathic Communication from Theater Arts, "Academic Medicine", 90(3), s. 272-276. <https://doi.org/10.1097/ACM.0000000000000626>
- Greenhalgh T., Stones R., Swinglehurst D. 2014. Choose and Book: A Sociological Analysis of 'Resistance' to an Expert System, "Social Science & Medicine", 104, s. 210-219. <https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2013.12.014>
- Hulsman R. 2009. Shifting Goals in Medical Communication: Determinants of Goal Detection and Response Formation, "Patient Education and Counseling", 74(3), s. 302-308. <https://doi.org/10.1016/j.pec.2008.12.001>
- Jankowska A.K., Pasierski T. 2014. Medical Communication: A Core Medical Competence, "Polskie Archiwum Medycyny Wewnętrznej", 124(7-8), s. 350-351. <https://doi.org/10.20452/pamw.2335>
- Jarosz M., Kawczyńska-Butrym Z., Włoszczak-Szubzda A. 2012. Modele komunikacyjne relacji lekarz - pacjent - rodzina, "Medycyna Ogólna i Nauki o Zdrowiu", 18(3), s. 212-218.
- Korpanty J. red. 2001-2003. Słownik łacińsko-polski, t. 1-2, Wydawnictwa Szkolne PWN, Warszawa.
- Lerner E.B., Jehle D.V.K., Janicke D.M., Moscati R.M. 2000. Medical Communication: Do Our Patients Understand?, "The American Journal of Emergency Medicine", 18(7), s. 764-766. <https://doi.org/10.1053/ajem.2000.18040>
- Max-Neef M.A. 2005. Foundations of Transdisciplinarity, "Ecological Economics", 53(1), s. 5-16. <https://doi.org/10.1016/j.ecolecon.2005.01.014>
- Mastalerz-Migas A., Jankowska A.K., Barański J. 2021. Komunikowanie się lekarza i pacjenta w medycynie rodzinnej, Edra Urban & Partner, Wrocław.
- Moore P.M., Mercado S.R., Artigues M.G., Lawrie T.A. 2013. Communication Skills Training for Healthcare Professionals Working with People Who Have Cancer, "Cochrane Database of Systematic Reviews", 3, CD003751. <https://doi.org/10.1002/14651858.CD003751.pub3>
- Nowina Konopka M. 2016. Komunikacja lekarz - pacjent. Teoria i praktyka, Instytut Dziennikarstwa, Mediów i Komunikacji Społecznej Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków.
- Nowina Konopka M., Faleszko W., Małcki Ł. 2018. Komunikacja medyczna dla studentów i lekarzy, Medycyna Praktyczna, Kraków.
- Ostrowska A. red. 2017. Jak rozmawiać z pacjentem? Anatomia komunikacji w praktyce lekarskiej, Fundacja Polska Liga Walki z Rakiem, Wydawnictwo Instytutu Filozofii i Socjologii PAN, Warszawa.
- Ravishankar K. 2012. The Art of History-Taking in a Headache Patient, "Annals of Indian Academy of Neurology", 15(Suppl 1), s. S7-S14. <https://doi.org/10.4103/0972-2327.99989>
- Salmon P., Young B. 2017. A New Paradigm for Clinical Communication: Critical Review of Literature in Cancer Care, "Medical Education", 51(3), s. 258-268. <https://doi.org/10.1111/medu.13204>

Zaborowski P. 2019. Komunikacja... i co dalej?, [w:] Językowe, prawne i dydaktyczne aspekty porozumiewania się z pacjentem, red. M. Kulus, A. Doroszevska, M. Chojnacka--Kuraś, Polska Akademia Nauk, Warszawa, s. 89-97

Źródła nieporozumień. O żądaniu „informacji nadmiernej” przez ofiary znachorstwa, o fałszywych przekonaniach i dywersji przeciwników szczepień

Maria Boratyńska

Bączyk-Rozwadowska K. 2021. Odpowiedzialność za szkody doznane w następstwie szczepień ochronnych, [w:] Odpowiedzialność prywatnoprawna („System Prawa Medycznego”, t. 5), red. E. Bagińska, C.H. Beck, Warszawa, s. 534–551.

Beauchamp T.L., Childress J.F. 1996. Zasady etyki medycznej, wyd. IV, tłum. W. Jacórzyński, Książka i Wiedza, Warszawa.

Boratyńska M. 2012. Wolny wybór. Gwarancje i granice prawa pacjenta do samodecydowania, Instytut Problemów Ochrony Zdrowia, Warszawa.

Boratyńska M. 2013. Szczepienia ochronne małoletnich a wykonywanie władzy rodzicielskiej. Uwagi na tle wyroku NSA, „Prawo i Medycyna”, 3–4, s. 68–88.

Boratyńska M. 2019a. Praktyczne problemy informacyjne uzyskiwania świadomej zgody pacjenta, [w:] Językowe, prawne i dydaktyczne aspekty porozumiewania się z pacjentem, red. M. Kulus, A. Doroszevska, M. Chojnacka-Kuraś, Polska Akademia Nauk, Warszawa, s. 65–86.

Boratyńska M. 2019b. Szczepienia ochronne, [w:] Regulacja prawna czynności medycznych („System Prawa Medycznego”, t. 2, cz. 1), red. E. Zielińska, Wolters Kluwer, Warszawa, s. 740–756.

Boratyńska M., Konieczniak P. 2001. Prawa pacjenta, Difin, Warszawa.

Boratyńska M., Konieczniak P. 2007. Szarlatan z doktoratem. Metoda niezweryfikowana równa się bezwartościowej, cz. 1, 2, 3, „PULS”, 1 (s. 35–39), 2 (s. 31–35), 3 (s. 32–33).

Cieroce D. 2019. Możliwy wariant – wizyta – szczepienia – strategia, Zdrowie i świadomość – wiedza czyni wolnym, Facebook, 22.02.2019, <https://www.facebook.com/groups/402576940080235/permalink/815122678825657/> (dostęp: 15.02.2023).

Drozdowska U. 2014. Odpowiedzialność odszkodowawcza za niezawinione skutki obowiązkowych szczepień ochronnych – uwagi de lege lata i de lege ferenda, „Białostockie Studia Prawnicze”, 17, s. 99–113. <https://doi.org/10.15290/bsp.2014.17.08>

Hajdukiewicz D. 2014. Obowiązek udzielenia informacji a „informacja nielegitymowana” i „informacja nadmierna”, „Państwo i Prawo”, 12, s. 79–88.

Karczevska-Kamińska N. 2018. Przymus leczenia i inne interwencje medyczne bez zgody pacjenta, Wolters Kluwer, Warszawa.

Kosiorek A., Kolankiewicz K., Izdebski K. b.d. Opinia prawna dot. praw i obowiązków lekarza podczas procedury szczepień obowiązkowych, Instytut Specjaliści Prawa Ochrony Zdrowia, <https://www.ispoz.pl/wp-content/uploads/2019/10/wersja2Pytania-STOPNOP-szczepienia-obowi%C4%85zkowe.pdf> (dostęp: 7.02.2023).

Kubiak R. 2013. Zgoda na zabieg medyczny – kompendium dla lekarzy, Medycyna Praktyczna, Kraków.

Kubiak R. 2015. Konsekwencje prawne sprzeciwu rodziców poddania dziecka obowiązkowym szczepieniom ochronnym, „Analiza Przypadków w Pediatrii”, 2, s. 52–58.

Kubiak R. oprac. 2017. Prawo medyczne, wyd. III, Wolters Kluwer, Warszawa.

Kubiak R. 2018. Konsekwencje administracyjne i karne stosowane wobec rodziców sprzeciwiających się obowiązkowym szczepieniom ochronnym, [w:] Zagadnienia prawa medycznego, red. A. Górski, E. Sarnacka, Difin, Warszawa, s. 96–107.

Kubiak R., Bartosiak J., Tyimiński R. 2013. Czy podpisywanie zgody na obowiązkowe i zalecane szczepienie jest konieczne podczas każdej wizyty?, „Medycyna Praktyczna – Szczepienia”, 4, s. 90–93.

Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny, Dz.U. 1964 nr 16 poz. 93.

Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy, Dz.U. 1964 nr 9 poz. 59.

Ustawa z dnia 5 grudnia 1996 r. o zawodach lekarza i lekarza dentystry, Dz.U. 1997 nr 28 poz. 152.

Ustawa z dnia 5 grudnia 2008 r. o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi, Dz.U. 2008 nr 234 poz. 1570.

Ustawa z dnia 6 listopada 2008 r. o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta, Dz.U. 2009 nr 52 poz. 417.

Ustawa z dnia 6 września 2001 r. – Prawo farmaceutyczne, Dz.U. 2001 nr 126 poz. 1381.

Zasady komunikacji lekarza z pacjentem podczas telekonsultacji Justyna Tyimińska

Agnew J., Alicehajic-Becic D., Barnett N., Crawford P., Darcy C., Jones E., McKee H., Miller K., Oboh L., Smith H. 2021. Optimising Remote Consultations for Older People During COVID-19, "Prescriber", 32(3), s. 9-14. <https://doi.org/10.1002/psb.1899>

Bashshur R.L., Shannon G.W. 2009. The Genesis of Telemedicine: 1870 to 1955, [w:] History of Telemedicine: Evolution, Context, Transformation, red. R.L. Bashur, G.W. Shannon, Mary Ann Liebert, New Rochelle, s. 131-153.

Benschoter R.A., Wittson C.L., Ingham C.G. 1965. Teaching and Consultation by Television: I. Closed-Circuit Collaboration, "Mental Hospitals", 16(3), s. 99-100. <https://doi.org/10.1176/ps.16.3.99>

BioStat. 2021. Sondaż "Zdrowie Polaków - telemedycyna w 2021", <https://www.biostat.com.pl/az-80-polakow-skorzystalo-w-2021-roku-z-uslug-telemedycznych.php> (dostęp: 10.03.2022).

Doroszewska A., Kołodziejek A. 2021. Motywowanie pacjentów do przestrzegania zaleceń, [w:] Komunikowanie się lekarza i pacjenta w medycynie rodzinnej, red. A. Mastalerz-Migas, A.K. Jankowska, J. Barański, Edra Urban & Partner, Wrocław, s. 167-176.

Gilbert A.W., Billany J.C.T., Adam R., Martin L., Tobin R., Bagdai Sh., Galvin N., Farr I., Allain A., Davies L., Bateson J. 2020. Rapid Implementation of Virtual Clinics Due to COVID-19: Report and Early Evaluation of a Quality Improvement Initiative, "BMJ Open Quality", 9(2), s. 1-8. <https://doi.org/10.1136/bmjog-2020-000985>

Górski S. 2018. Komunikacja w wywiadzie lekarskim, [w:] Komunikacja medyczna dla studentów i lekarzy, red. M. Nowina Konopka, W. Feleszko, Ł. Małecki, Medycyna Praktyczna, Kraków, s. 65-92.

Greenhalgh T., Ladds E., Hughes G., Moore L., Wherton J., Shaw S.E., Papoutsis Ch., Wieringa S., Rosen R., Rushforth A., Rybczynska-Bunt S. 2022. Why Do GPs Rarely Do Video Consultations? Qualitative Study in UK General Practice, "British Journal of General Practice", 72(718), s. e351-e360.
<https://doi.org/10.3399/BJGP.2021.0658>

Greis C., Zürcher Ch.M., Djamei V., Moser A., Lautenschlager S., Navarini A.A. 2018.

Unmet Digital Health Service Needs in Dermatology Patient, "Journal of Dermatological Treatment", 29(7), s. 643-647. <https://doi.org/10.1080/09546634.2018.1441488>

Heritage J., Robinson J.D., Elliott M.N., Beckett M., Wilkes M. 2007. Reducing Patients' Unmet Concerns in Primary Care: The Difference One Word Can Make, "Journal of General Internal Medicine", 22(10), s. 1429-1433. <https://doi.org/10.1007/s11606-007-0279-0>

Jankowska A.K., Langrand Ch. 2021. Telekonsultacje, [w:] Komunikowanie się lekarza i pacjenta w medycynie rodzinnej, red. A. Mastalerz-Migas, A.K. Jankowska, J. Barański, Edra Urban & Partner, Wrocław, s. 23-24.

Kocurek A., Kowalska B. 2018. Zamykanie konsultacji, [w:] Komunikacja medyczna dla studentów i lekarzy, red. M. Nowina Konopka, W. Feleszko, Ł. Małecki, Medycyna Praktyczna, Kraków, s. 115-120.

Koonin L.M., Hoots B., Tsang C.A., Leroy Z., Farris K., Jolly T., Antall P., McCabe B., Zelis C.B.R., Tong I., Harris A.M. 2020. Trends in the Use of Telehealth During the Emergence of the COVID-19 Pandemic-United States, "Morbidity and Mortality Weekly Report", 69(43), s. 1595-1599.
<https://doi.org/10.15585/mmwr.mm6943a3>

Kurtz S., Silverman J., Benson J., Draper J. 2003. Marrying Content and Process in Clinical Method Teaching: Enhancing the Calgary-Cambridge Guides, "Academic Medicine", 78(8), s. 802-809.
<https://doi.org/10.1097/00001888-200308000-00011>

Landow S.M., Mateus A., Korgavkar K., Nightingale D., Weinstock M.A. 2014. Teledermatology: Key Factors Associated with Reducing Face-to-Face Dermatology Visits, "Journal of American Academy of Dermatology", 71(3), s. 570-576. <https://doi.org/10.1016/j.jaad.2014.02.021>

Mahdi S.S., Amenta F. 2016. Eighty Years of CIRM: A Journey of Commitment and Dedication in Providing Maritime Medical Assistance, "International Maritime Health", 67(4), s. 187-195.
<https://doi.org/10.5603/IMH.2016.0036>

Nowina Konopka M. 2018. Nadawanie struktury konsultacji, [w:] Komunikacja medyczna dla studentów i lekarzy, red. M. Nowina Konopka, W. Feleszko, Ł. Małecki, Medycyna Praktyczna, Kraków, s. 31-39.

Petersson N.B., Jørgensen A.L., Danbjørg D.B., Dieperink K.B. 2020. Video-Consulted Rounds with Caregivers: The Experience of Patients with Cancer, "European Journal of Oncology Nursing", 21(46), 101763. <https://doi.org/10.1016/j.ejon.2020.101763>

Richardson B.R., Truter P., Blumke R., Russell T.G. 2017. Physiotherapy Assessment and Diagnosis of Musculoskeletal Disorders of the Knee via Telerehabilitation, "Journal of Telemedicine and Telecare", 23(1), s. 88-95. <https://doi.org/10.1177/1357633X15627237>

- Roberts L.C., Osborn-Jenkins L. 2021. Delivering Remote Consultations: Talking the Talk, "Musculoskeletal Science and Practice", 52, 102275. <https://doi.org/10.1016/j.msksp.2020.102275>
- Robins L., Witteborn S., Miner L., Mauksch L., Edwards K., Brock D. 2011. Identifying Transparency in Physician Communication, "Patient Education and Counseling", 83(1), s. 73-79. <https://doi.org/10.1016/j.pec.2010.05.004>
- Robinson J.D., Heritage J. 2005. The Structure of Patients' Presenting Concerns: The Completion Relevance of Current Symptoms, "Social Science & Medicine", 61(2), s. 481-493. <https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2004.12.004>
- Roter D.L., Hall J.A. 1987. Physicians' Interviewing Styles and Medical Information Obtained from Patients, "Journal of General Internal Medicine", 2(5), s. 325-329. <https://doi.org/10.1007/BF02596168>
- Sosa-Iudicissa M., Wootton R., Ferrer-Roca O. 2002. History of Telemedicine, [w:] Hand book of Telemedicine, red. O. Ferrer-Roca, M. Sosa-Iudicissa, OIS Press, Amsterdam, s. 15-18.
- Stalmach-Przygoda A. 2018. Wyjaśnianie i planowanie, [w:] Komunikacja medyczna dla studentów i lekarzy, red. M. Nowina Konopka, W. Feleszko, Ł. Małecki, Medycyna Praktyczna, Kraków, s. 93-114.
- Takemura Y., Atsumi R., Tsuda T. 2007. Identifying Medical Interview Behaviors that Best Elicit Information from Patients in Clinical Practice, "The Tohoku Journal of Experimental Medicine", 213(2), s. 121-127. <https://doi.org/10.1620/tjem.213.121>
- Tymińska J., Tymiński R., Kunecka K., Andrzejczak M. 2018. Jak zwiększyć zadowolenie pacjentki z wizyty ginekologicznej?, "Ginekologia i Perinatologia Praktyczna", 3(3), s. 103-111.
- Zolnierek K.B., Dimatteo M.R. 2009. Physician Communication and Patient Adherence to Treatment: A Meta-Analysis, "Medical Care", 47(8), s. 832-834. <https://doi.org/10.1097/MLR.0b013e31819a5acc>
- Zubrzycki J., Małecka-Massalska T. 2010. Telemedycyna - medycyna i technika w walce o nasze zdrowie, "Zdrowie Publiczne", 120(4), s. 421-425.
- Ustawa z dnia 6 listopada 2008 r. o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta, Dz.U. 2020 poz. 849.
- WHO. 1998. A Health Telematics Policy in Support of WHO's Health-for-All Strategy for Global Health Development: Report of the WHO Group Consultation on Health Telematics, 11-16 December, Geneva, 1997, World Health Organization, Geneva.

Pomoce decyzyjne dla pacjentów w praktyce lekarskiej

Anna Kołodziejek

- Bunting P.S. 2002. Screening for Prostate Cancer with Prostate-Specific Antigen: Beware the Biases, "Clinica Chimica Acta: International Journal of Clinical Chemistry", 315(1-2), s. 71-97. [https://doi.org/10.1016/S0009-8981\(01\)00717-3](https://doi.org/10.1016/S0009-8981(01)00717-3)
- Chewning B., Bylund C.L., Shah B., Arora N.K., Gueguen J.A., Makoul G. 2012. Patient Preferences for Shared Decisions: A Systematic Review, "Patient Education and Counseling", 86(1), s. 9-18. <https://doi.org/10.1016/j.pec.2011.02.004>
- Coronado-Vázquez V., Canet-Fajas C., Delgado-Marroquín M.T., Magallón-Botaya R., Romero-Martín M., Gómez-Salgado J. 2020. Interventions to Facilitate Shared Decision-Making Using Decision Aids with Patients in Primary Health Care: A Systematic Review, "Medicine (Baltimore)", 99(32), e21389. <https://doi.org/10.1097/MD.00000000000021389>

Dobler C.C., Sanchez M., Gionfriddo M.R., Alvarez-Villalobos N.A., Singh Ospina N., Spencer-Bonilla G., Thorsteinsdottir B., Benkhadra R., Erwin P.J., West C.P., Brito J.P., Murad M.H., Montori V.M. 2019. Impact of Decision Aids Used During Clinical Encounters on Clinician Outcomes and Consultation Length: A Systematic Review, "British Medical Journal Quality & Safety", 28(6), s. 499-510.

<https://doi.org/10.1136/bmjqs-2018-008022>

Doroszewska A., Denkiewicz L., Ochremiak J., Orczykowska W., Szczepanek M., Jankowska A.K., Pasierski T., Wojnar M. 2022. Strategia Dobre Relacje Personelu Medycznego z Pacjentami, Warszawski Uniwersytet Medyczny, Akademia Komunikacji Medycznej, Warszawa,

<https://akademiakomunikacjimedycznej.pl/wp-content/uploads/2022/05/Strategia-Dobre-relacje-personelu-medycznego-zpacjentami-executive-summary.pdf> (dostęp: 7.02.2023).

Drug and Therapeutics Bulletin. 2013. An Introduction to Patient Decision Aids, "British Medical Journal", 347, f4147. <https://doi.org/10.1136/bmj.f4147>

Eddy D.M. 1984. Variations in Physician Practice: The Role of Uncertainty, "Health Affairs", 3(2), s. 74-89. <https://doi.org/10.1377/hlthaff.3.2.74>

InforMED. b.d. Welcome to the Acne Decision Aid, <https://www.informed-decisions.org/acnepda.php> (dostęp: 22.08.2022).

IPDAS [International Patient Decision Aid Standards]. 2019. <http://ipdas.ohri.ca/> (dostęp: 22.08.2022).

Jarosz M.J., Kawczyńska-Butrym Z., Włoszczak-Szubzda A. 2012. Modele komunikacyjne relacji lekarz-pacjent-rodzina, "Medycyna Ogólna i Nauki o Zdrowiu", 18(3), s. 212-218.

Joseph-Williams N., Newcombe R., Politi M., Durand M.A., Sivell S., Stacey D., O'Connor A., Volk R.J., Edwards A., Bennett C., Pignone M., Thomson R., Elwyn G. 2014. Toward Minimum Standards for Certifying Patient Decision Aids: A Modified Delphi Consensus Process, "Medical Decision Making: An International Journal of the Society for Medical Decision Making", 34(6), s. 699-710.

<https://doi.org/10.1177/0272989X13501721>

Karagiannis T., Liakos A., Branda M.E., Athanasiadou E., Mainou M., Boura P., Goulis D.G., LeBlanc A., Montori V.M., Tsapas A. 2016. Use of the Diabetes Medication Choice Decision Aid in Patients with Type 2 Diabetes in Greece: A Cluster Randomised Trial, "British Medical Journal Open", 6(11), e012185.

<https://doi.org/10.1136/bmjopen-2016-012185>

Keij S.M., Boer J.E. de, Stiggelbout A.M., Bruine de Bruin W., Peters E., Moaddine S., Kunneman M., Pieterse A.H. 2022. How Are Patient-Related Characteristics Associated with Shared Decision-Making about Treatment? A Scoping Review of Quantitative Studies, "British Medical Journal Open", 12(5), e057293. <https://doi.org/10.1136/bmjopen-2021-057293>

Krassuski L., Venedey V., Stock S., Kautz-Freimuth S. 2019. Effectiveness of Decision Aids for Female BRCA1 and BRCA2 Mutation Carriers: A Systematic Review, "BMC Medical Informatics and Decision Making", 19(1), 154. <https://doi.org/10.1186/s12911-019-0872-2>

Légaré F., Labrecque M., Cauchon M., Castel J., Turcotte S., Grimshaw J. 2012. Training Family Physicians in Shared Decision-Making to Reduce the Overuse of Antibiotics in Acute Respiratory Infections: A Cluster Randomized Trial, "CMAJ: Canadian Medical Association Journal = Journal de l'Association Médicale Canadienne", 184(13), s. E726-E734. <https://doi.org/10.1503/cmaj.120568>

McNeil B.J., Pauker S.G. 1979. The Patient's Role in Assessing the Value of Diagnostic Test, "Radiology", 132(3), s. 605-610. <https://doi.org/10.1148/132.3.605>

Ogden J., Daniells E., Barnett J. 2008. The Value of Choice: Development of a New Measurement Tool, "The British Journal of General Practice: The Journal of the Royal College of General Practitioners", 554(58), s. 614-618. <https://doi.org/10.3399/bjgp08X330735>

Patel S., Ngunjiri A., Hee S.W., Yang Y., Brown S., Friede T., Griffiths F., Lord J., Sandhu H., Thistlethwaite J., Tysall C., Underwood M. 2014. Primum non nocere: Shared Informed Decision Making in Low Back Pain - A Pilot Cluster Randomised Trial, "BMC Musculoskeletal Disorders", 15, 282. <https://doi.org/10.1186/1471-2474-15-282>

Reuland D.S., Brenner A.T., Hoffman R., McWilliams A., Rhyne R.L., Getrich C., Tapp H., Weaver M.A., Callan D., Cubillos L., Urquieta de Hernandez B., Pignone M.P. 2017. Effect of Combined Patient Decision Aid and Patient Navigation vs Usual Care for Colorectal Cancer Screening in a Vulnerable Patient Population: A Randomized Clinical Trial, "JAMA Internal Medicine", 177(7), s. 967-974. <https://doi.org/10.1001/jamainternmed.2017.1294>

Rubel R.A. 1968. Decision Analysis: A Mathematical Aid for Clinical Decisions, "Medical Times", 96(10), s. 1033-1040.

Sheridan S.L., Golin C., Bunton A., Lykes J.B., Schwartz B., McCormack L., Driscoll D., Bangdiwala S.I., Harris R.P. 2012. Shared Decision Making for Prostate Cancer Screening: The Results of a Combined Analysis of Two Practice-Based Randomized Controlled Trials, "BMC Medical Informatics and Decision Making", 12, 130. <https://doi.org/10.1186/1472-6947-12-130>

Stacey D., Légaré F., Lewis K., Barry M.J., Bennett C.L., Eden K.B., Holmes-Rovner M., Llewellyn-Thomas H., Lyddiatt A., Thomson R., Trevena L. 2017. Decision Aids for People Facing Health Treatment or Screening Decisions, "The Cochrane Database of Systematic Reviews", 4(4), CD001431. <https://doi.org/10.1002/14651858.CD001431.pub5>

The Ottawa Hospital. 2022. Patient Decision Aids, <https://decisionaid.ohri.ca/> (dostęp: 22.08.2022).

Tonelli M.R., Sullivan M.D. 2019. Person-Centred Shared Decision Making, "Journal of Evaluation in Clinical Practice", 25(6), s. 1057-1062. <https://doi.org/10.1111/jep.13260>

Profesjolekt pielęgniarek nefrologicznych – analiza semantyczna i słowotwórcza Alicja Dziecioł

Długosz K. 1991. Uwagi o potocznym słownictwie medycznym, „Socjolingwistyka”, 10, s. 91–96.

Górnicz M. 1997. Sposoby i granice kompresji terminów (Na podstawie terminologii medycznej – nazwy nowotworów), „Poradnik Językowy”, 2, s. 25–82.

Grzegorzczkova R. 1984. Zarys słowotwórstwa polskiego. Słowotwórstwo opisowe, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa. Grzegorzczkova R. 2001. Wprowadzenie do semantyki językoznawczej, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.

Hoder-Mackiewicz K. 2007. Słownik potocznej polszczyzny lekarskiej na tle uwag ogólnojęzykowych, Collegium Columbinum, Kraków.

Kacprzak A. 2000. Anatomia jako czynnik strukturyzacji terminologii (na przykładzie terminologii medycznej), „Rozprawy Komisji Językowej ŁTN”, 45, s. 37–44.

Klemensiewicz Z. 1953. O różnych odmianach współczesnej polszczyzny, Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa.

Klemensiewicz Z. 1956. O różnych odmianach współczesnej polszczyzny. Próba charakterystyki odmian współczesnej polszczyzny z uwzględnieniem przypuszczalnych warunków ich początkowego rozwoju, [w:] Pochodzenie polskiego języka literackiego, red. K. Budzyk, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław, s. 128–241.

Musiołek-Choiński K. 1987. Terminy medyczne a zasady tworzenia terminów naukowych, „Rozprawy Komisji Językowej Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego”, 15, s. 113–131.

Perlińska L., Krzyżowski J. 2007. Medical Slang & Acronyms. Słownik angielsko-polski, Wydawnictwo Medyk, Warszawa.

Skorupka S. 1948. Przenośnie z zakresu pojęć lekarskich, „Poradnik Językowy”, 1, s. 12–16.

Skorupka S. 1969. Podstawy klasyfikacji jednostek frazeologicznych, „Prace Filologiczne”, 19, s. 219–226.

Suchodolska A. 2015. Międzynarodowe słownictwo kardiologiczne i kardiochirurgiczne, Elipsa, Warszawa.

Tokarski R. 2001. Słownictwo jako interpretacja ś wiata, [w:] Współczesny język polski, red. J. Bartmiński, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin, s. 343–370.

Wilkoń A. 2000. Typologia odmian językowych współczesnej polszczyzny, Uniwersytet Śląski, Katowice.

Wojnarowska A. 2019. „Ślady ślimaka” i „kule śnieżne” – rozważania o języku polskiej okulistyki, [w:] Język w (kon)tekście... Szkice historycznojęzykowe, porównawcze i współczesne, red. B. Mitrenga, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice, s. 174–185.

Wybrane elementy informowania o ryzykach związanych z farmakoterapią

Dagmara Mirowska-Guzel, Magdalena Niedzielko, Marcin Kruk

Centrum e-Zdrowia. b.d.a. System Monitorowania Zagrożeń, <https://smz.ezdrowie.gov.pl/view-smz/login> (dostęp: 7.02.2023).

Centrum e-Zdrowia. b.d.b. System Monitorowania Zagrożeń – o projekcie, <https://ezdrowie.gov.pl/portal/home/systemy-it/system-monitorowania-zagrozen/> (dostęp: 7.02.2023).

EMA [European Medicines Agency]. 2005. Guideline on Risk Management Systems for Medicinal Products for Human Use, European Medicines Agency, London.

EMA [European Medicines Agency]. 2013. Guideline on Good Pharmacovigilance Practices (GVP) Module VII – Periodic Safety Update Report, https://www.ema.europa.eu/en/documents/scientific-guideline/guideline-good-pharmacovigilance-practices-gvpmodule-vii-periodic-safety-update-report_en.pdf (dostęp: 31.01.2022).

EMA [European Medicines Agency]. 2017. Guideline on Good Pharmacovigilance Practices (GVP) – Module XV – Safety Communication (Rev 1), https://www.ema.europa.eu/en/documents/scientific-guideline/guideline-good-pharmacovigilance-practicesmodule-xv-safety-communication-rev-1_en.pdf (dostęp: 27.12.2021).

EMA [European Medicines Agency]. b.d. Medicines Under Additional Monitoring, <https://www.ema.europa.eu/en/human-regulatory/post-authorisation/pharmacovigilance/medicines-under-additional-monitoring> (dostęp: 27.12.2021).

EudraVigilance. 2022. Europejska baza danych zgłoszeń o podejrzewanych działaniach niepożądanych leków, <https://www.adrreports.eu/pl/index.html> (dostęp: 31.01.2022).

GIF [Główny Inspektorat Farmaceutyczny]. b.d. Rejestr Decyzji Głównego Inspektora Farmaceutycznego, <https://rdg.ezdrowie.gov.pl/> (dostęp: 31.01.2022).

Arcab A., Lepionka W., Miernecka D., Pomorski I. 2017. Jak powstaje bezpieczny lek. Od badań klinicznych do pacjenta, [w:] Bezpieczeństwo farmakoterapii. Podręcznik pharmacovigilance, red. A. Maciejczyk, M. Kruk, Medipage, Warszawa, s. 37–59.

Bartoszek-Balas E., Nowak M., Trojan M. 2017. Minimalizacja ryzyka po zarejestrowaniu leku, [w:] Bezpieczeństwo farmakoterapii. Podręcznik pharmacovigilance, red. A. Maciejczyk, M. Kruk, Medipage, Warszawa, s. 143–164.

Giwojno E., Mirowska-Guzel D. 2021. Plan zarządzania ryzykiem jako narzędzie administracyjne i kliniczne, „MS Report”, 10(1–2), s. 20–26.

Ho C.S., Tan L.L., Chan C.L. 2019. Introduction to Risk Management Plans in the Singapore Context, “Singapore Medical Journal”, 60(9), s. 483–486. <https://doi.org/10.11622/smedj.2019111>

Kaczor M., Guzel T., Członkowski A., Bartoszek-Balas E., Mirowska-Guzel D. 2018. Komunikacja z pacjentem dotycząca działań niepożądanych leków w okresie porejestracyjnym, „MS Report”, 7(3), s. 22–27.

Rejestry medyczne. b.d. Rejestr produktów leczniczych, <https://rejestrymedyczne.ezdrowie.gov.pl/rpl/search/public> (dostęp: 31.01.2022).

URPL [Urząd Rejestracji Produktów Leczniczych, Wyrobów Medycznych i Produktów Biobójczych]. b.d.a. Instrukcja instalacji aplikacji mobilnej Mobit Skaner, http://www.urpl.gov.pl/sites/default/files/Lekowy_urz%C4%85d.pdf (dostęp: 31.01.2022).

URPL [Urząd Rejestracji Produktów Leczniczych, Wyrobów Medycznych i Produktów Biobójczych]. b.d.b. Rejestr produktów leczniczych, <http://www.urpl.gov.pl/pl/produkty-lecznicze/zagadnienia-rejestracyjne/rejestr-produkt%C3%B3w-leczniczych> (dostęp: 31.01.2022).

Nauczanie komunikacji medycznej – postawy i perspektywa studentów kierunków medycznych Antonina Doroszevska, Iwona Drozdowska

Ajzen I. 1991. The Theory of Planned Behavior, "Organizational Behavior and Human Decision Processes", 50(2), s. 179-211. [https://doi.org/10.1016/0749-5978\(91\)90020-T](https://doi.org/10.1016/0749-5978(91)90020-T)

Ajzen I., Fishbein M. 1980. Understanding Attitudes and Predicting Social Behavior, Prentice-Hall, Englewood Cliffs, NJ.

Anvik T., Grimstad H., Baerheim A., Fasmer O.B., Gude T., Hjortdahl P., Holen A., Risberg T., Vaglum P. 2008. Medical Students Cognitive and Affective Attitudes Towards Learning and Using Communication Skills: A Nationwide Cross-Sectional Study, "Medical Teacher", 30(3), s. 272-279. <https://doi.org/10.1080/01421590701784356>

- Aspegren K. 1999. Teaching and Learning Communication Skills in Medicine: A Review with Quality Grading of Articles, "Medical Teacher", 21(6), s. 563-570. <https://doi.org/10.1080/01421599978979>
- Bandura A. 1977. Self-Efficacy: Toward a Unifying Theory of Behavioral Change, "Psychological Review", 84(2), s. 191-215. <https://doi.org/10.1037/0033-295X.84.2.191>
- Borowczyk M., Chojnacka-Kuraś M., Doroszewska A., Jankowska A.K., Kowalski Z., Libura M., Małecki Ł., Stalmach-Przygoda A. 2021. Rekomendacje Polskiego Towarzystwa Komunikacji Medycznej dotyczące kształcenia kompetencji komunikacyjnych na kierunkach lekarskim i lekarsko-dentystycznym, <https://komunikacjamedyczna.pl/rekomendacje-polskiego-towarzystwa-komunikacji-medycznej-dot-kształcenia-kompetencji-komunikacyjnych/> (dostęp: 20.09.2022).
- Bruner J.S. 1960. The Process of Education, Harvard University Press, Cambridge, MA.
- Busch A.K., Rockenbauch K., Schmutzer G., Brahler E. 2015. Do Medical Students Like Communication? Validation of the German CSAS (Communication Skills Attitude Scale), "GMS Zeitschrift für Medizinische Ausbildung", 11(32), Doc11.
- Cleland J., Foster K., Moffat M. 2005. Undergraduate Students' Attitudes to Communication Skills Learning Differ Depending on Year of Study and Gender, "Medical Teacher", 27(3), s. 246-251. <https://doi.org/10.1080/01421590400029541>
- Cronholm T., Hoog J.O., Martenson D. 2000. Student Attitudes Towards Laboratory Exercises in Medical Biochemistry, "Medical Teacher", 22(1), s. 30-33. <https://doi.org/10.1080/01421590078788>
- Doroszewska A., Oronowicz-Jaśkowiak A., Oronowicz-Jaśkowiak W. 2019. Postawy studentów wobec idei i programu nauczania umiejętności komunikacyjnych na Warszawskim Uniwersytecie Medycznym, [w:] Językowe, prawne i dydaktyczne aspekty porozumiewania się z pacjentem, red. M. Kulus, A. Doroszewska, M. Chojnacka-Kuraś, Polska Akademia Nauk, Warszawa, s. 98-115.
- Eagly A.H., Chaiken S. 1993. The Psychology of Attitudes, Harcourt Brace Jovanovich College Publishers, Fort Worth, TX.
- Engel K., Pedersen K., Johansen M., Schoennemann K., Kjaer L., Nayahangan L. 2022. Consensus on Communication Curriculum Content in Danish Undergraduate Medical Education: A Delphi Study, "Medical Teacher", 44(11), s. 1221-1227. <https://doi.org/10.1080/0142159X.2022.2072280>
- Fragstein M. von, Silverman J., Cushing A., Quilligan S., Salisbury H., Wiskin C. 2008. UK Council for Clinical Communication Skills Teaching in Undergraduate Medical Education: UK Consensus Statement on the Content of Communication Curricula in Undergraduate Medical Education, "Medical Education", 42(11), s. 1100-1107. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2923.2008.03137.x>
- Frankel R.M., Stein T. 2001. Getting the Most Out of the Clinical Encounter: The Four Habits Model, "The Journal of Medical Practice Management", 16(4), s. 184-191.
- Griffith C.H. III, Wilson J.F. 2001. The Loss of Student Idealism in the 3rd-Year Clinical Clerkship, "Evaluation of Health Professions", 24(1), s. 61-71. <https://doi.org/10.1177/01632780122034795>
- Gude T., Tyssen R., Anvik T., Grimstad H., Holen A., Baerheim A., Vaglum P., Lovseth L. 2020. Have Medical Students' Attitudes Towards Clinical Communication Skills Changed Over a 12-Year Period? A Comparative Long-Term Study, "BMC Medical Education", 20(1), 11. <https://doi.org/10.1186/s12909-019-1915-1>

Haidet P., Kelly P., Chou C. 2005. Characterizing the Patient-Centeredness of Hidden Curricula in Medical Schools: Development and Validation of a New Measure, "Academic Medicine", 80(1), s. 44-50. <https://doi.org/10.1097/00001888-200501000-00012>

Hojat M., Mangione S., Nasca T.J., Rattner S., Erdmann J.B., Gonnella J.S., Magee M. 2004. An Empirical Study of the Decline of Empathy in Medical School, "Medical Education", 38(9), s. 934-941. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2929.2004.01911.x>

Hojat M., Vergare M.J., Maxwell K., Brainard G., Herrine S.K., Isenberg G.A., Veloski J., Gonnella J.S., 2009. The Devil Is in the Third Year: A Longitudinal Study of the Erosion of Empathy in Medical School, "Academic Medicine", 84(9), s. 1182-1191. <https://doi.org/10.1097/ACM.0b013e3181b17e55>

Iwanow L.B., Jaworski M., Gotlib J., Panczyk M. 2019. Ocena postaw studentów kierunków medycznych Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego oraz Uniwersytetu w Bazylei wobec kształcenia kompetencji komunikacyjnych, "Medycyna Ogólna i Nauki o Zdrowiu", 25(2), s. 95-99. <https://doi.org/10.26444/monz/109661>

Kurtz S., Draper J., Silverman J. 2017. Teaching and Learning Communication Skills in Medicine, CRC Press, Boca Raton. <https://doi.org/10.1201/9781315378398>

Löffler-Stastka H., Seitz T., Billeth S., Pastner B., Preusche I., Seidman C. 2016. Significance of Gender in the Attitude towards Doctor-Patient Communication in Medical Students and Physicians, "The Wiener Klinische Wochenschrift", 128, s. 663-668. <https://doi.org/10.1007/s00508-016-1054-1>

Lumma-Sellenthin A. 2009. Talking with Patients and Peers: Medical Students' Difficulties with Learning Communication Skills, "Medical Teacher", 31(6), s. 528-534. <https://doi.org/10.1080/01421590802208859>

Makoul G. 2001. The SEGUE Framework for Teaching and Assessing Communication Skills, "Patient Education and Counseling", 45(1), s. 23-34. [https://doi.org/10.1016/S0738-3991\(01\)00136-7](https://doi.org/10.1016/S0738-3991(01)00136-7)

Mead N., Bower P. 2000. Patient-Centeredness: A Conceptual Framework and Review of the Empirical Literature, "Social Science and Medicine", 51(7), s. 1087-1110. [https://doi.org/10.1016/S0277-9536\(00\)00098-8](https://doi.org/10.1016/S0277-9536(00)00098-8)

Molinuevo B., Torrubia R. 2011. Validation of the Catalan Version of the Communication Skills Attitude Scale (CSAS) in a Cohort of South European Medical and Nursing Students, "Education for Health", 24(1), 499. <https://doi.org/10.4103/1357-6283.101458>

Pers M., Górski S., Stalmach-Przygoda A., Balcerzak Ł., Szopa M., Karabinowska A., Świerszcz J., Perera I., Cebula G. 2019. Clinical Communication Course and Other Factors Affecting Patient-Centered Attitudes Among Medical Students, "Folia Medica Cracoviensia", 59(2), s. 81-92.

Przymuszała P., Cerbin-Koczorowska M., Marciniak-Stępak P., Zielińska-Tomczak Ł., Piszczek M., Jasiński J., Marciniak R. 2021. Affective and Cognitive Components of Students' Attitudes towards Communication Learning - Validation of the Communication Skills Attitude Scale in a Cohort of Polish Medical Students, "BMC Medical Education", 21(1), 190. <https://doi.org/10.1186/s12909-021-02626-7>

Rees C., Sheard C. 2002. The Relationship Between Medical Students' Attitudes towards Communication Skills Learning and Their Demographic and Education-Related Characteristics, "Medical Education", 36(11), s. 1017-1027. <https://doi.org/10.1046/j.1365-2923.2002.01333.x>

Rees C., Sheard C. 2003. Evaluating First-Year Medical Students' Attitudes to Learning Communication Skills Before and After a Communication Skills Course, "Medical Teacher", 25(3), s. 302-307.

<https://doi.org/10.1080/0142159031000100409>

Roter D., Lipkin M., Korsgaard A. 1991. Sex Differences in Patients' and Physicians' Communication During Primary Care Medical Visits, "Medical Care", 29(11), s. 1083-1093.

<https://doi.org/10.1097/00005650-199111000-00002>

Roter D.L., Hall J.A., Aoki Y. 2002. Physician Gender Effects in Medical Communication: A Meta-Analytic Review, "Journal of the American Medical Association", 288(6), s. 756-764.

<https://doi.org/10.1001/jama.288.6.756>

Royal College of Physicians and Surgeons of Canada. 2023. CanMEDS: Better standards, better physicians, better care, <https://www.royalcollege.ca/rcsite/canmeds/canmeds-framework-e> (dostęp: 7.02.2023).

Ruiz-Moral R., Monge M., Garcia L. de Denizon S., Cerro P., Caballero M. 2021. Medical Students' Attitudes towards Communication Skills Training: A Longitudinal Study with One Cohort. "GMS Journal for Medical Education", 15(38), Doc107.

Silverman J., Kurtz S., Draper J. 2018. Umiejętności komunikowania się z pacjentami, tłum. M. Lewandowska, Medycyna Praktyczna, Kraków.

Škodová Z., Bánovčinová L., Bánovčinová A. 2018. Attitudes towards Communication Skills Among Nursing Students and Its Association with Sense of Coherence, "Kontakt", 20(1), s. 17-22.

<https://doi.org/10.1016/j.kontakt.2017.09.014>

Smith R., Marshall Dorsey A., Osborn G., Shebroe V., Lyles J.S., Stoffelmayr B.E., Van Egeren L.F., Mettler J., Maduschke K., Stanley J.M., Gardiner J.C. 2000. Evidence Based Guidelines for Teaching Patient Centered Interviewing, "Patient Education and Counseling", 39(1), s. 27-36.

[https://doi.org/10.1016/S0738-3991\(99\)00088-9](https://doi.org/10.1016/S0738-3991(99)00088-9)

Trovato G., Catalano D., Di Nuovo S., Di Corrado D. 2004. Perception of Cultural Correlates of Medicine: A Comparison Between Medical and Non-Medical Students: The Authoritarian Health, "European Review for Medical and Pharmacological Sciences", 8(2), s. 59-68.

Tsimtsiou Z., Kerasidou O., Efstathiou N., Papaharitou S., Hatzimouratidis K., Hatzichristou D. 2007. Medical Students' Attitudes toward Patient-Centred Care: A Longitudinal Survey, "Medical Education", 41(2), s. 146-153. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2929.2006.02668.x>

Wright K.B., Bylund C., Ware J., Parker P., Query J.L., Baile W. 2006. Medical Student Attitudes toward Communication Skills Training and Knowledge of Appropriate Provider-Patient Communication: A Comparison of First-Year and Fourth-Year Medical Students, "Medical Education Online", 11(1), 4594.

<https://doi.org/10.3402/meo.v11i.4594>

Samoocena przygotowania studentów V i VI roku studiów medycznych do przekazywania informacji o niekorzystnej diagnozie Julia Przeniosło, Agata Kotłowska, Marcin Trzeciński, Oliwia Lenkiewicz, Julia Lenkiewicz, Krzysztof Sobczak

Aitini E. 2012. Training Young Oncologists in Doctor-Patient Relationships, "Journal of Cancer Education", 27(1), s. 186-187. <https://doi.org/10.1007/s13187-011-0277-0>

Alshami A., Douedi S., Avila-Ariyoshi A., Alazzawi M., Patel S., Einav S., Surani S., Varon J. 2020. Breaking Bad News, a Pertinent Yet Still an Overlooked Skill: An International Survey Study, "Healthcare (Basel)", 8(4), 501. <https://doi.org/10.3390/healthcare8040501>

Anhang Price R., Elliott M.N., Zaslavsky A.M., Hays R.D., Lehrman W.G., Rybowski L., Edgman-Levitan S., Cleary P.D. 2014. Examining the Role of Patient Experience Surveys in Measuring Health Care Quality, "Medical Care Research and Review", 71(5), s. 522-554. <https://doi.org/10.1177/1077558714541480>

Baile W.F., Buckman R., Lenzi R., Glober G., Beale E.A., Kudelka A.P. 2000. SPIKES-A Six-Step Protocol for Delivering Bad News: Application to the Patient with Cancer, "Oncologist", 5(4), s. 302-311. <https://doi.org/10.1634/theoncologist.5-4-302>

Balint M. 1955. The Doctor, His Patient, and the Illness, "Lancet", 268, s. 683-688. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(55\)91061-8](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(55)91061-8)

Barnett M.M. 2002. Effect of Breaking Bad News on Patients' Perceptions of Doctors, "Journal of the Royal Society of Medicine", 95(7), s. 343-347. <https://doi.org/10.1177/014107680209500706>

Barnett M.M., Fisher J.D., Cooke H., James P.R., Dale J. 2007. Breaking Bad News: Consultants' Experience, Previous Education and Views on Educational Format and Timing, "Medical Education", 41(10), s. 947-956. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2923.2007.02832.x>

Barton-Smoczyńska I. 2009. Metoda pięciu kroków. Przekazywanie informacji o śmierci dziecka lub chorobie dziecka w czasie ciąży - komunikacja z ciężarną pacjentką, "Życie i Płodność", 4, s. 43-49.

Biglu M.H., Nateq F., Ghojzadeh M., Asgharzadeh A. 2017. Communication Skills of Physicians and Patients' Satisfaction, "Materia Socio-Medica", 29(3), s. 192-195. <https://doi.org/10.5455/msm.2017.29.192-195>

Chaturvedi S.K., Loiselle C.G., Chandra P.S. 2009. Communication with Relatives and Collusion in Palliative Care: A Cross-Cultural Perspective, "Indian Journal of Palliative Care", 15(1), s. 2-9. <https://doi.org/10.4103/0973-1075.53485>

Coulter A. 1999. Paternalism or Partnership? Patients Have Grown Up and There's No Going Back, "British Medical Journal", 319(7212), s. 719-720. <https://doi.org/10.1136/bmj.319.7212.719>

Díaz-Martínez L.A., Cuesta Armesto M.H., Díaz Rojas M.J. 2021. Perspectives of Colombian Medicine Students about Their Formation on Breaking Bad News: A Cross-Sectional Study, "Educación Médica", 22(6), s. 305-313. <https://doi.org/10.1016/j.edumed.2021.05.009>

Fallowfield L., Jenkins V. 2004. Communicating Sad, Bad, and Difficult News in Medicine, "Lancet", 363, s. 312-319. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(03\)15392-5](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(03)15392-5)

Grol R., Maeseneer J. de, Whitfield M., Mokkink H. 1990. Disease-Centred versus Patient-Centred Attitudes: Comparison of General Practitioners in Belgium, Britain and The Netherlands, "Family Practice", 7(2), s. 100-103. <https://doi.org/10.1093/fampra/7.2.100>

GUS [Główny Urząd Statystyczny]. 2021. Szkolnictwo wyższe w roku akademickim 2020/2021 (wyniki wstępne), <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/edukacja/edukacja/szkolnictwo-wyzsze-w-roku-akademickim-20212022-wyniki-wstepne,8,8.html> (dostęp: 8.02.2023).

Kaba R., Sooriakumaran P. 2007. The Evolution of the Doctor-Patient Relationship, "International Journal of Surgery", 5(1), s. 57-65. <https://doi.org/10.1016/j.ijso.2006.01.005>

Kiluk J.V., Dessureault S., Quinn G. 2012. Teaching Medical Students how to Break Bad News with Standardized Patients, "Journal of Cancer Education: The Official Journal of the American Association for Cancer Education", 27(2), s. 277-280. <https://doi.org/10.1007/s13187-012-0312-9>

Lenkiewicz J., Lenkiewicz O., Trzciński M., Sobczak K., Plenikowski J., Przeniosło J., Kottowska A. 2022. Delivering Bad News: Self-Assessment and Educational Preferences of Medical Students, "International Journal of Environmental Research and Public Health", 19(5), 2622. <https://doi.org/10.3390/ijerph19052622>

Leoniuk K., Sobczak K. 2021. Unfavorable Medical Diagnosis - Oncological Patients' Experiences and Preferences, "Health Communication", 36(4), s. 433-439. <https://doi.org/10.1080/10410236.2019.1693131>

Leppert W., Majkowicz M., Forycka M. 2013. Attitudes of Polish Physicians and Medical Students toward Breaking Bad News, Euthanasia and Morphine Administration in Cancer Patients, "Journal of Cancer Education", 28(4), s. 603-610. <https://doi.org/10.1007/s13187-013-0553-2>

McMillan S.S., Kendall E., Sav A., King M.A., Whitty J.A., Kelly F., Wheeler A.J. 2013. Patient-Centered Approaches to Health Care: A Systematic Review of Randomized Controlled Trials, "Medical Care Research and Review", 70(6), s. 567-596. <https://doi.org/10.1177/1077558713496318>

Miller S.M. 1995. Monitoring versus Blunting Styles of Coping with Cancer Influence the Information Patients Want and Need About Their Disease: Implications for Cancer Screening and Management, "Cancer", 76(2), s. 167-177. [https://doi.org/10.1002/1097-0142\(19950715\)76:2<167::AID-CNCR2820760203>3.0.CO;2-K](https://doi.org/10.1002/1097-0142(19950715)76:2<167::AID-CNCR2820760203>3.0.CO;2-K)

Mitchell J.L. 1998. Cross-Cultural Issues in the Disclosure of Cancer, "Cancer Practice", 6(3), s. 153-160. <https://doi.org/10.1046/j.1523-5394.1998.006003153.x>

Monden K.R., Gentry L., Cox T.R. 2016. Delivering Bad News to Patients, "Proceedings (Baylor University Medical Center)", 29(1), s. 101-102. <https://doi.org/10.1080/08998280.2016.11929380>

Murgic L., Hébert P.C., Sovic S., Pavlekovic G. 2015. Paternalism and Autonomy: Views of Patients and Providers in a Transitional (Post-Communist) Country, "BMC Medical Ethics", 16, 65. <https://doi.org/10.1186/s12910-015-0059-z>

Ofei-Dodoo S. 2019. Patient Satisfaction and Treatment Outcomes of Primary Care Practice in Ghana, "Ghana Medical Journal", 53(1), s. 63-70. <https://doi.org/10.4314/gmj.v53i1.10>

Page K. 2012. The Four Principles: Can They Be Measured and Do They Predict Ethical Decision Making?, "BMC Medical Ethics", 13, 10. <https://doi.org/10.1186/1472-6939-13-10>

- Parsons T. 1951. Illness and the Role of the Physician: A Sociological Perspective, "American Journal of Orthopsychiatry", 21(3), s. 452-460. <https://doi.org/10.1111/j.1939-0025.1951.tb00003.x>
- Pawłowski L., Modlińska A., Lichodziejewska-Niemierko M. 2019. Selected Aspects of Advance Care Planning According to Polish Legal Regulations - Physician's Requirements, "Palliative Medicine in Practice", 13(4), s. 197-210. <https://doi.org/10.5603/PMPI.2019.0023>
- Pierloot R.A. 1983. Different Models in the Approach to the Doctor-Patient Relationship, "Psychother Psychosom", 39(4), s. 213-224. <https://doi.org/10.1159/000287743>
- Rabow M.W., McPhee S.J. 1999. Beyond Breaking Bad News: How to Help Patients who Suffer, "West Journal of Medicine", 171(4), s. 260-263.
- Ramirez A.J., Graham J., Richards M.A., Cull A., Gregory W.M. 1996. Mental Health of Hospital Consultants: The Effects of Stress and Satisfaction at Work, "Lancet", 347, s. 724-728. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(96\)90077-X](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(96)90077-X)
- Rao A., Ekstrand M., Heylen E., Raju G., Shet A. 2016. Breaking Bad News: Patient Preferences and the Role of Family Members when Delivering a Cancer Diagnosis, "Asian Pacific Journal of Cancer Prevention", 17(4), s. 1779-1784. <https://doi.org/10.7314/APJCP.2016.17.4.1779>
- Rebello Pereira C., Calonego M.A., Lemonica L., Barros G.A. 2017. The P-A-C-I-E-NT-E Protocol: An Instrument for Breaking Bad News Adapted to the Brazilian Medical Reality, "Revista Associacao Medica Brasileira", 63(1), s. 43-49. <https://doi.org/10.1590/1806-9282.63.01.43>
- Rodriguez K.L., Appelt C.J., Switzer G.E., Sonel A.F., Arnold R.M. 2008. Veterans' Decision-Making Preferences and Perceived Involvement in Care for Chronic Heart Failure, "Heart Lung", 37(6), s. 440-448. <https://doi.org/10.1016/j.hrtlng.2008.02.003>
- Sandman L., Munthe C. 2009. Shared Decision Making, Paternalism and Patient Choice: Health Care Analysis, "Health Care Analysis", 18(1), s. 60-84. <https://doi.org/10.1007/s10728-008-0108-6>
- Shanafelt T. 2008. A Career in Surgical Oncology: Finding Meaning, Balance, and Personal Satisfaction, "Annals of Surgical Oncology", 15(2), s. 400-406. <https://doi.org/10.1245/s10434-007-9725-9>
- Shaw J.M., Brown R.F., Dunn S.M. 2013. A Qualitative Study of Stress and Coping Responses in Doctors Breaking Bad News, "Patient Education and Counseling", 91(2), s. 243-248. <https://doi.org/10.1016/j.pec.2012.11.006>
- Sobczak K., Leoniuk K., Pawłowski L., Spolak N. 2016. Clinical Communication - A Comparison of Patients' and Doctors' Opinions, "Pomeranian Journal of Life Sciences", 62(3), s. 67-73. <https://doi.org/10.21164/pomjlifesci.186>
- Sobczak K., Leoniuk K., Janaszczyk A. 2018. Delivering Bad News: Patient's Perspective and Opinions, "Patient Preference and Adherence", 12, s. 2397-2404. <https://doi.org/10.2147/PPA.S183106>
- Stewart M.A. 1995. Effective Physician-Patient Communication and Health Outcomes: A Review, "Canadian Medical Association Journal", 152(9), s. 1423-1433.
- Suarez-Almazor M.E. 2004. Patient-Physician Communication, "Current Opinion in Rheumatology", 16(2), s. 91-95. <https://doi.org/10.1097/00002281-200403000-00003>
- Toivonen A.K., Lindblom-Yläne S., Louhiala P., Pyörälä E. 2017. Medical Students' Reflections on Emotions Concerning Breaking Bad News, "Patient Education and Counseling", 100(10), s. 1903-1909. <https://doi.org/10.1016/j.pec.2017.05.036>

Walden-Gałaszko K. de 2011. Psychoonkologia w praktyce klinicznej, Wydawnictwo Lekarskie PZWL, Warszawa.

Westmoreland K.D., Banda F.M., Steenhoff A.P., Lowenthal E.D., Isaksson E., Fassi B.A. 2019. A Standardized Low-Cost Peer Role-Playing Training Intervention Improves Medical Student Competency in Communicating Bad News to Patients in Botswana, "Palliative Support Care", 17(1), s. 60-65. <https://doi.org/10.1017/S1478951518000627>

Witt M.M., Jankowska K.A. 2018. Breaking Bad News in Genetic Counseling-Problems and Communication Tools, "Journal of Applied Genetics", 59(4), s. 449-452. <https://doi.org/10.1007/s13353-018-0469-y>

Wouda J.C., Wiel H.B. van de 2012. The Communication Competency of Medical Students, Residents and Consultants, "Patient Education and Counseling", 86(1), s. 57-62. <https://doi.org/10.1016/j.pec.2011.03.011>

Zambrano S.C., Chur-Hansen A., Crawford G.B. 2013. How do Surgeons Experience and Cope with the Death and Dying of Their Patients? A Qualitative Study in the Context of Life-Limiting Illnesses, "World Journal of Surgery", 37(5), s. 935-944. <https://doi.org/10.1007/s00268-013-1948-2>

Zolnierek K.B., Dimatteo M.R. 2009. Physician Communication and Patient Adherence to Treatment: A Meta-Analysis, "Medical Care", 47(8), s. 826-834. <https://doi.org/10.1097/MLR.0b013e31819a5acc>

Wybrane aspekty relacji między nauczycielami akademickimi a studentami na uczelniach medycznych w Polsce Agnieszka Pawlak-Kałużnińska, Magdalena Wieczorkowska, Paweł Przyłęcki

CBOS [Centrum Badania Opinii Społecznej]. 2018. Molestowanie seksualne. Komunikat z badań nr 98/2018, https://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2018/K_098_18.PDF (dostęp: 8.02.2023).

GUS [Główny Urząd Statystyczny]. 2020. Szkolnictwo wyższe i jego finanse w 2019 r., <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/edukacja/edukacja/szkolnictwo-wyzsze-i-jego-finanse-w-2019-roku,2,16.html> (dostęp: 8.02.2023).

Chłopaś M. 2021. "Gówno Jak z Wesela w Kielcach". Przemoc i mobbing w stołecznej Akademii Sztuk Pięknych, Newsweek, <https://www.newsweek.pl/polska/spoleczenstwo/aspmobbing-na-wydziale-mody-na-warszawskiej-akademii-sztuk-pieknych/t8drn3v> (dostęp: 8.02.2023).

Cieśla J., Sepiolo M. 2020. Fala na uczelni, "Polityka", 29, s. 29. <https://doi.org/10.25167/Stylistyka29.2020.14>

Fnais N., Soobiah Ch., Hong Chen M., Lillie E., Perrier L., Tashkhandi M., Straus Sh.E., Mamdani M., Al-Omran M., Tricco A.C. 2014. Harassment and Discrimination in Medical Training: A Systematic Review and Meta-Analysis, "Academic Medicine", 89(5), s. 817-827. <https://doi.org/10.1097/ACM.000000000000200>

Kisiel M., Kühner S., Stolare K., Lampa E., Wohlin M., Johnston N., Rask-Andersen A. 2020. Medical Students' Self-Reported Gender Discrimination and Sexual Harassment over Time, "BMC Medical Education", 20(1), 503. <https://doi.org/10.1186/s12909-020-02422-9>

Kwaśniewska A., Winiewski M., Bulska D., Babińska M. 2018. Doświadczenie molestowania wśród studentek i studentów. Analiza i zalecenia. Raport RPO, Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich, Warszawa.

Lord R. 2017. Hidden Curriculum in Relation to Local Conditions in Fiji, "European Journal of Education Studies", 3(5), s. 454-466.

Łoś M. 2011. Kondycja środowiska akademickiego w opinii wykładowców i studentów w Polsce i poza nią, "Forum Dydaktyczne", 7-8, s. 28-42.

Makowska M., Wylęzałek J. 2021. A Qualitative Study of the Mistreatment of Medical Students by Their Lecturers in Polish Medical Schools, "International Journal of Environmental Research and Public Health", 18(23), 12271. <https://doi.org/10.3390/ijerph182312271>

Pauluk D. 2007. Ukryty wymiar w relacjach student - nauczyciel akademicki, [w:] Studenci we wspólnocie akademickiej, red. D. Skulicz, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków, s. 113-120.

Sager M. 2013. Understanding the Hidden Curriculum: Connecting Teachers to Themselves, Their Students, and the Earth, https://pdxscholar.library.pdx.edu/lse_comp (dostęp: 8.02.2023).

Szymik E., Copik I. 2015. Wyobrażeniowy obraz nauczyciela akademickiego w opinii studentów, "Problemy Profesjologii", 1, s. 91-102.

Vallance E. 1973. Hiding the Hidden Curriculum: An Interpretation of the Language of Justification in Nineteenth-Century Educational Reform, "Curriculum Theory Network", 4(1), s. 5-21. <https://doi.org/10.2307/1179123>

Żelazińska A. 2021. Mają pamięć do nazwisk. Callout w szkołach artystycznych, Polityka, <https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/kultura/2112635,1,maja-pamiec-donazwisk-callout-w-szkolach-artystycznych.read> (dostęp: 8.02.2023).

Ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, Dz.U. 2018 poz. 1668.

Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny, Dz.U. 1964 nr 16 poz. 93.

Ustawa z dnia 3 grudnia 2010 r. o wdrożeniu niektórych przepisów Unii Europejskiej w zakresie równego traktowania, Dz.U. 2016 poz. 1219.

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny, Dz.U. 1997 nr 88 poz. 553.

Lekarz i nauczyciel akademicki – zdalne nauczanie i zdalne leczenie Zbigniew Czernicki

Komisja Europejska. b.d. Zdalna diagnostyka medyczna i leczenie mogą pomóc w odciążeniu systemów opieki zdrowotnej w Europie, <https://cordis.europa.eu/article/id/122560-remote-medical-diagnostics-and-treatment-can-help-to-ease-pressure-on-europeshealthcare-syst/pl> (dostęp: 1.02.2022).

Madalińska-Michalak J. 2020. Wyzwania dla edukacji w sytuacji pandemii COVID-19, „Biblioteka Instytutu Spraw Społecznych”, 13, s. 13–30.

Nowosielska K. 2020. Zdalne leczenie pacjenta może lekarza słono kosztować, <https://www.prawo.pl/zdrowie/naduzywanie-teleporad-przez-lekarzy,503384.html> (dostęp: 1.02.2022).

Pawlak P., Strzelecki W. 2010. E-learning a medycyna, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego. Studia Informatica”, 605(25), s. 97–111.

Pikuła N.G., Grewiński M., Zdebska E., Glac W. red. 2020. Wybrane krajowe i międzynarodowe aspekty polityki społecznej w czasie pandemii koronawirusa, Scriptum, Kraków.

Trening balintowski jako narzędzie rozwoju osobistego i zawodowego pracowników opieki medycznej Joanna Pazik, Dorota Pazik, Anna Rudecka

Bharamanaikar S.R., Kadadi S.V. 2017. Effect of Doctor's Emotional Intelligence on Patient Satisfaction, "Journal of the Foundation for Organisational Research & Education Abhigyan", 35(1), s. 59-72. <https://doi.org/10.21863/ijmbc/2016.5.1.028>

Bieleńska A. 2009. Kreatywność - źródło w ogrodzie życia, [w:] Psychodrama. Elementy teorii i praktyki, red. A. Bieleńska, Eneteia, Warszawa, s. 45-50.

Bilby K.C., Naveenakumari M., Rajya L.M., Sanakayala S., Anumol J., Keerthi S., Shiny J. 2018. Relationship Between Emotional Regulation Strategies and Self Reported Defence Mechanism of Nursing Students, "Journal of Psychiatric Nursing", 7(2), s. 37-40.

Burnett H., Wahl K. 2015. The Compassion Fatigue and Resilience Connection: A Survey of Resilience, Compassion Fatigue, Burnout, and Compassion Satisfaction Among Trauma Responders, "International Journal of Emergency Mental Health and Human Resilience", 17, s. 318-326. <https://doi.org/10.4172/1522-4821.1000165>

Cataldo K.P., Peeden K., Geesey M.E., Dickerson L. 2005. Association Between Balint Training and Physician Empathy and Work Satisfaction, "Family Medicine", 37, s. 328-331.

Chochol M.D., Pease D., Swintak C., Anand U. 2021. Addressing Well-Being, Burnout, and Professional Fulfillment in Child and Adolescent Psychiatry Trainees During the COVID-19 Pandemic Through Implementation of a Virtual Balint-Like Group: A Pilot Study, "Academic Psychiatry", 45(5), s. 581-586. <https://doi.org/10.1007/s40596-021-01488-x>

Coughlin Della Selva P. 2013. Intensywna krótkoterminowa psychoterapia dynamiczna, tłum. K. Bereda-Rosołek, Harmonia Universalis, Gdańsk.

Drat-Ruszczak K. 2001. Teorie osobowości - podejście psychodynamiczne i humanistyczne, [w:] Psychologia. Podręcznik akademicki, t. 2, red. J. Strelau, Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, Gdańsk, s. 616-617.

Fitzgerald M. 1991. The Balint Group in General Practice, [w:] Irish Families Under Stress, vol. 1, red. M. Fitzgerald, Eastern Health Board Special Hospital Care Programme, Dublin, s. 218-226.

Frederickson J. 2014. Współtworzenie zmiany. Skuteczne techniki terapii dynamicznej, tłum. A. Pałynyczko-Ćwiklińska, Harmonia Universalis, Gdańsk.

Gallagher R. 2013. Compassion Fatigue, "Canadian Family Physician = Médecin de famille canadien", 59, s. 265-268.

- Greenlees G., Archer L. 2022. Guilt, Shame and Negative Emotion in Undergraduate Medical Education: Is There a Role for Balint Groups?, "Medical Humanities", 48(4), s. 449-450. <https://doi.org/10.1136/medhum-2020-012124>
- Hilton S.R., Slotnick H.B. 2005. Proto-Professionalism: How Professionalisation Occurs Across the Continuum of Medical Education, "Medical Education", 39(1), s. 58-65. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2929.2004.02033.x>
- Kavakli M. 2019. Why Do We Have Emotions? The Social Functions of Emotions, "Research on Education and Psychology (REP)", 3(1), s. 11-20.
- Kjeldmand D., Holmström I. 2004. Balint Training Makes GPs Thrive Better in Their Job, "Patient Education and Counseling", 55(2), s. 230-235. <https://doi.org/10.1016/j.pec.2003.09.009>
- Kjeldmand D., Holmström I. 2008. Balint Groups as Means to Increase Job Satisfaction and Prevent Burnout Among General Practitioners, "Annals of Family Medicine", 6, s. 138-145. <https://doi.org/10.1370/afm.813>
- Kounios J., Beeman M. 2009. The Aha! Moment: The Cognitive Neuroscience of Insight, "Current Directions in Psychological Science", 18, s. 210-216. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8721.2009.01638.x>
- Larkin G.L., Binder L., Houry D., Adams J. 2002. Defining and Evaluating Professionalism: A Core Competency for Graduate Emergency Medicine Education, "Academic Emergency Medicine", 9(11), s. 1249-1256. <https://doi.org/10.1197/aemj.9.11.1249>
- Lavin M. 2011. On Behalf of Free Association, [w:] Radical Claims in Freudian Psychoanalysis, red. M. Holowchak, Jason Aronson, Lanham, s. 153-166.
- Mailoo V.J. 2021. The Balint Group; a Precious Resource or Simply Tree-Hugging?, "InnovAIT", 5(12), 766. <https://doi.org/10.1093/innovait/ins184>
- McCain R.S., McKinley N., Dempster M., Campbell W.J., Kirk S.J. 2018. A Study of the Relationship Between Resilience, Burnout and Coping Strategies in Doctors, "Postgraduate Medical Journal", 94, s. 43-47. <https://doi.org/10.1136/postgradmedj-2016-134683>
- Müller F. 2021. The Blind Spot, [w:] F. Müller, Design Ethnography: Springer Briefs in Anthropology, Springer, Cham, s. 7-11. https://doi.org/10.1007/978-3-030-60396-0_2
- O'Sullivan H., Van Mook W., Fewtrell R., Wass V. 2012. Integrating Professionalism into the Curriculum: AMEE Guide No. 61, "Medical Teacher", 34(2), s. e64-e77. <https://doi.org/10.3109/0142159X.2012.655610>
- Otten H. 2018. Leading a Balint Group a Guide, Psyllabus Publishing House, Moscow.
- Schwartz R., Shanafelt T.D., Gimmler C., Osterberg L. 2020. Developing Institutional Infrastructure for Physician Wellness: Qualitative Insights from VA Physicians, "BMC Health Services Research", 20, 7. <https://doi.org/10.1186/s12913-019-4783-9>
- Sills C., Fish S., Lapworth P. 1999. Pomoc psychologiczna w ujęciu Gestalt, tłum. E. Bielawska-Batorowicz, Instytut Psychologii Zdrowia PTP, Warszawa.
- Svetlichnaya T., Dernova A., Kosolapova M. 2021. Cynicism as a Manifestation of Professional Deformation of the Doctor's Personality, "Bioethics", 28, s. 43-49. [https://doi.org/10.19163/2070-1586-2021-2\(28\)-43-49](https://doi.org/10.19163/2070-1586-2021-2(28)-43-49)

Wasilewski B. 2011. Grupy Balinta w profilaktyce wypalenia zawodowego, [w:] Grupowy trening balintowski. Teoria i zastosowanie, red. B. Wasilewski, L. Engel, Eneteia, Warszawa, s. 161-178.

Zachara R. 2017. Problemy lekarzy pierwszego kontaktu i ich pacjentów, Medexpress.pl, <https://www.medexpress.pl/problemy-lekarzy-pierwszego-kontaktu-i-ichpacjentow/68247> (dostęp: 7.11.2022).

Nieporozumienia w kontekście ochrony zdrowia. Prozodia semantyczna w dyskursie medycznym i w języku ogólnym Agnieszka Kiełkiewicz-Janowiak

Bańko M. 2008. O tzw. prozodii semantycznej i jej opisie w słownikach, [w:] Nowe studia leksykograficzne, t. 2, red. P. Żmigrodzki, R. Przybylska, Wydawnictwo Lexis, Kraków, s. 151-161.

Bartmiński J. 2007. Stereotyp jako przedmiot lingwistyki, [w:] Stereotypy mieszkają w języku, red. J. Bartmiński, Wydawnictwo UMCS, Lublin, s. 53-71.

Cassell E.J. 1976. Disease as an 'It': Concepts of Disease Revealed by Patients' Presentation of Symptoms, "Social Science and Medicine", 10(3-4), s. 143-146. [https://doi.org/10.1016/0037-7856\(76\)90040-8](https://doi.org/10.1016/0037-7856(76)90040-8)

Chojnacka-Kuraś M. 2019. Medycyna narracyjna z perspektywy lingwistyki i poetyki kognitywnej, [w:] Medycyna narracyjna. Opowieści o doświadczeniu choroby w perspektywie medycznej i humanistycznej, red. M. Chojnacka-Kuraś, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa, s. 73-93. <https://doi.org/10.31338/uw.9788323540755.pp.73-93>

Etymologeek. b.d. Fascinoma etymology, <https://etymologeek.com/eng/fascinoma> (dostęp: 11.02.2023).

Fleischman S. 1999. I Am..., I Have..., I Suffer from...: A Linguist Reflects on the Language of Illness, and Disease, "Journal of Medical Humanities", 20(1), s. 3-32. <https://doi.org/10.1023/A:1022918132461>

Fleischman S. 2001. Language and Medicine, [w:] The Handbook of Discourse Analysis, red. D. Schiffrin, D. Tannen, H.E. Hamilton, Blackwell, Malden, s. 470-501.

Gotti M. 2008. Investigating Specialised Discourse, Peter Lang, Bern.

Grabowski Ł. 2018. Kilka słów o formułczości z różnych perspektyw językoznawczych, [w:] Słowo z perspektywy językoznawcy i tłumacza, t. 7, Frazeologia z perspektywy językoznawcy i tłumacza, red. M. Buchowska, T. Kananowicz, A. Pstyga, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk, s. 67-76.

Gwyn R. 2002. Lay Talk about Health and Illness, [w:] Communicating Health and Illness, red. R. Gwyn, Sage Publications, London, s. 33-59. <https://doi.org/10.4135/9781446219553.n2>

Gumperz J. 1992. Contextualization and Understanding, [w:] Rethinking Context: Language as an Interactive Phenomenon, red. A. Duranti, C. Goodwin, Cambridge University Press, Cambridge, s. 229-252.

Jarosz B. 2018. O (nie)tożsamości pojęć JĘZYK SPECJALISTYCZNY, JĘZYK SPECJALNY, JĘZYK FACHOWY, JĘZYK PROFESJONALNY, JĘZYK ZAWODOWY, PROFESJOLEKT, TECHNOLEKT, "Polonica", 38(1), s. 85-108. <https://doi.org/10.17651/POLON.38.12>

- Jaszczolt K. 2016. *Meaning in Linguistic Interaction: Semantics, Metasemantics, Philosophy of Language*, Oxford University Press, Oxford.
<https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780199602469.001.0001>
- Kamasa V. 2015. Prozodia semantyczna. Pojęcie, problemy, przydatność, "Socjolingwistyka", 29, s. 105-120. <https://doi.org/10.17651/SOCJOLING.29.6>
- Kiełkiewicz-Janowiak A. 2021. 'Pacjent nie współpracuje!': Socjopragmatyka (nie)porozumienia w ochronie zdrowia, "Poradnik Językowy", 8, s. 7-22. <https://doi.org/10.33896/PorJ.2021.8.1>
- Kotarcic A. 2021. *Aristotle on Language and Style: The Concept of Lexis*, Cambridge University Press, Cambridge. <https://doi.org/10.1017/9781108583442>
- Kozdraś I. 2022. Gen odpowiedzialny za ciężki przebieg COVID-19. Przełomowe odkrycie polskich naukowców, TVP 3 Szczecin, <https://szczecin.tvp.pl/57938611/gen-odpowiedzialny-za-ciezki-przebieg-covid-19-przelomowe-odkrycie-polskich-naukowcow> (dostęp: 11.02.2023).
- Kuligowska M. 2022. Czy rosyjski dyktator ma szansę odpowiedzieć za zbrodnie wojenne?, Dzień na Świecie, TVN24.
- Ligara B. 2011. Relacje między językiem ogólnym a językiem specjalistycznym w perspektywie językoznawstwa polonistycznego, stosowanego i glottodydaktyki, "LingVaria", 6(2), s. 163-181.
- Masłowski J. 1977. *Polskie słownictwo lekarskie*, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław.
- Mikołajewska E., Mikołajewski D. 2012. Komunikacja dla osób niepełnosprawnych w środowiskach nowych mediów, "Lingua ac Communitas", 22, s. 89-112.
- Mishler E.G. 1984. *The Discourse of Medicine: Dialectics of Medical Interviews*, Ablex, Norwood.
- Mishler E.G. 2005. *The Struggle Between the Voice of Medicine and the Voice of Lifeworld*, [w:] *The Sociology of Health and Illness: Critical Perspectives*, wyd. 7, red. P. Conrad, Worth Publishers, New York, s. 7-19.
- Morley J., Partington A. 2009. A Few Frequently Asked Questions about Semantic - or Evaluative - Prosody, "International Journal of Corpus Linguistics", 14(2), s. 139-158.
<https://doi.org/10.1075/ijcl.14.2.01mor>
- Murawska M. 2013. Czy medyczne opisy przypadku mogą być zorientowane na pacjenta?, [w:] *Słowo w kontekście*, red. A.R. Knapik, W. Chłopicki, P. Chruszczewski, Tertium, Kraków, s. 181-190.
- Polityka Zdrowotna. 2022. Polacy odkryli gen zwiększający ryzyko ciężkiego przebiegu COVID-19, <https://politykazdrowotna.com/artykul/polacy-odkryli-gen-zwiekszajacyryzyko-ciezkiego-przebiegu-covid-19/824776> (dostęp: 11.02.2023).
- Pawley A. 2007. Developments in the Study of Formulaic Language Since 1970: A Personal View, [w:] *Phraseology and Culture in English*, red. P. Skandera, Mouton de Gruyter, Berlin, s. 3-34.
<https://doi.org/10.1515/9783110197860.3>
- Rampton B. 2019. Interactional Sociolinguistics, [w:] *The Routledge Handbook of Linguistic Ethnography*, red. K. Tusting, Routledge, London, s. 13-27. <https://doi.org/10.4324/9781315675824-2>
- Sinaiem. 2012. Happy New Year! <http://sinaiem.org/foam/2012/12/31/> (dostęp: 11.02.2023).
- Sinclair J. 2003. *Reading Concordances: An Introduction*, Pearson/Longman, London.

Sinclair J. 2004. Trust the Text: Language, Corpus and Discourse, Routledge, New York.
<https://doi.org/10.4324/9780203594070>

Szczeklik A. 2009. Katharsis. O uzdrowicielskiej mocy natury i sztuki, Znak, Kraków.

Tomska J. 2021. List do patomorfologa, Znak, Kraków.

Xiao R., McEnry T. 2006. Collocation, Semantic Prosody, and Near Synonyms: A Cross-Linguistic Perspective, "Applied Linguistics", 27(1), s. 103-129. <https://doi.org/10.1093/applin/ami045>

Zabielska M. 2014. Searching for the Patient's Presence in Medical Case Reports, Peter Lang, Frankfurt am Main. <https://doi.org/10.3726/978-3-653-04676-2>

Zabielska M. 2020. Reporting on Individual Experience: A Proposal of a Patient-Centred Model for the Medical Case Report, "Communication & Medicine", 16(3) s. 292-303.
<https://doi.org/10.1558/cam.39205>

Zabielska M., Żelazowska M. 2017. From Breathing Difficulty to Dyspnea: A Translation Process from the Patient's Story to the Doctor's Report in Interactive Medical Case Reports, "Communication & Medicine", 14(1) s. 69-81. <https://doi.org/10.1558/cam.32846>

Żelazowska-Sobczyk M., Zabielska M. 2019. Polskojęzyczne opisy przypadku z zakresu psychiatrii i psychologii - model tekstowy czy wyjątek? Część II, "Applied Linguistics Papers", 26(2) s. 1-19.
<https://doi.org/10.32612/uw.25449354.2019.2.pp.1-19>

Jak rozmawiać z dzieckiem o raku? Choroba nowotworowa, wiedza biomedyczna i metafora w książce dla dzieci Co to ten rak? Marta Chojnacka-Kuraś

Barański J. 2011. Ciało i sztuka leczenia. Wprowadzenie do estetyki lekarskiej, Akademia Medyczna we Wrocławiu, Wrocław.

Bokus B., Shugar G.W. red. 2007. Psychologia języka dziecka: stare pytania, nowe dane, nowe hipotezy, Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, Gdańsk.

Chojnacka-Kuraś M. 2019. Kiedy walka staje się podróżą. O przeobrażeniach metafor opisujących doświadczenie chorowania z uwzględnieniem typu i fazy choroby, "Prace Filologiczne", 73, s. 33-48.
<https://doi.org/10.32798/pf.482>

Coulehan J. 2003. Metaphor and Medicine: Narrative in Clinical Practice, "Yale Journal of Biology and Medicine", 76, s. 87-95.

Domaradzki J. 2015. Medycyna i jej metafory. O roli metafor w komunikacji lekarz - pacjent, "Kultura i Edukacja", 3(109), s. 27-46.

Gibbs R.W. 2020. How Metaphors Shape the Particularities of Illness and Healing Experiences, "Transcultural Psychiatry", <https://doi.org/10.1177/1363461520965424>

Habrych S. 2020. Książki dla dzieci o chorobach. Jak działa nasz organizm?, Natuli. Dzieci są ważne, <https://natuli.pl/pl/n/Ksiazki-dla-dzieci-o-chorobach.-Jak-dziala-naszorganizm/188> (dostęp: 22.07.20220).

Herlofsen S., Geisler D. 2019. Co to ten rak?, tłum. J. Maksymowicz-Hamann, Wydawnictwo Mamania, Warszawa.

Jankowska A. 2018. Książki dla dzieci poruszające temat śmierci i przemijania, Nie tylko dla mam, <https://nietylkodlamam.pl/ksiazki-dla-dzieci-poruszajace-temat-smiercii-przemijania/> (dostęp: 22.07.2022).

Jankowska A.K. 2021. Postępowanie z dzieckiem i jego opiekunami. Porozumiewanie się z nastolatkiem, [w:] Komunikowanie się lekarza i pacjenta w medycynie rodzinnej, red. A. Mastalerz-Migas, A.K. Jankowska, J. Barański, Medycyna Praktyczna, Wrocław, s. 49-55.

Kulus M. 2014. Komunikacja w pediatrii, [w:] Porozumienie z pacjentem. Relacje i komunikacja, red. J. Doroszewski, M. Kulus, A. Markowski, Wolters Kluwer, Warszawa, s. 124-132.

Lakoff G., Johnson M. 2010. Metafory w naszym życiu, tłum. T.P. Krzeszowski, Wydawnictwo Aletheia, Warszawa.

Levetown M. 2008. Communicating with Children and Families: From Everyday Interactions to Skill in Conveying Distressing Information, "Pediatrics", 121(5), s. 1441-1460. <https://doi.org/10.1542/peds.2008-0565>

Mukherjee S. 2013. Cesarz wszechchorób. Biografia raka, tłum. J. Dzieżgowski, A. Pokojska, Wydawnictwo Czarne, Wołowiec.

Potts A., Semino E. 2019. Cancer as a Metaphor, "Metaphor and Symbol", 34(2), s. 81-95. <https://doi.org/10.1080/10926488.2019.1611723>

Reisfield G.M., Wilson G.R. 2004. Use of Metaphor in the Discourse on Cancer, "Journal of Clinical Oncology", 22(19), s. 4024-4027. <https://doi.org/10.1200/JCO.2004.03.136>

Rybarkiewicz D. 2017. Metafora w działaniu, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź.

Semino E., Demjen Z., Hardie A., Payne Sh., Rayson P. 2018. Metaphor, Cancer and the End of Life: A Corpus-Based Study, Routledge, New York. <https://doi.org/10.4324/9781315629834>

Słońska I. 1977. Psychologiczne problemy ilustracji dla dzieci, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa.

Sontag S. 2016. Choroba jako metafora. AIDS i jego metafory, tłum. J. Anders, Karakter, Kraków.

Teodoczyk A. 2014. Pomiędzy sztuką a edukacją. Ilustracja w książkach dla dzieci i młodzieży, Stowarzyszenie Twórców Grafiki Użytkowej, https://stgu.pl/stgu_files/Files/Anna_Teodoczyk_Pomi%C4%99dzy_sztuk%C4%85_a_edukacij%C4%85_poprawiona.pdf (dostęp: 11.02.2023).

Trempała J. 2011. Psychologia rozwoju człowieka, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.

Zawisławska M. 2008. Zbuntowana komórka - metafory w języku biologii, "Studia Litteraria Polono-Slavica", 8, s. 71-92.

Zawisławska M. 2011. Metafora w języku nauki (na przykładzie nauk przyrodniczych), Wydział Polonistyki Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa.

Zawisławska M. 2015. DNA - księga życia. Jak metafora wpływa na znaczenie wyrazów?, "Język a Kultura", 25, s. 179-191.

Wilk opowiada o SMA – terapia, informacja, komunikacja marketingowa i medyczna Diana Saniewska, Janusz Rutkowski

AOTMiT [Agencja Oceny Technologii Medycznych i Taryfikacji]. 2017. Opinia nr 19/2017 z dnia 21 grudnia 2017 r. Agencji Oceny Technologii Medycznych i Taryfikacji w sprawie zasadności finansowania ze środków publicznych leku Spinraza, nusinersen, roztwór do wstrzykiwań à 12 mg/5 ml, we wskazaniu rdzeniowy zanik mięśni typ I (ICD10: G12.0) w ramach ratunkowego dostępu do terapii lekowych,

http://bipold.aotm.gov.pl/assets/files/zlecenia_mz/2017/185/REK/Rdtl_19_2017_Spinraza.pdf (dostęp: 9.01.2022).

Biogen. 2022. Spinraza, https://www.spinraza.com/en_us/home/spinraza-stories/childrens-stories.html (dostęp: 9.01.2022).

Bettelheim B. 1996. Cudowne i pożyteczne. O znaczeniach i wartościach baśni, tłum. D. Danek, Wydawnictwo Jacek Santorski & Co, Warszawa.

Bogunia-Borowska M. 2004. Reklama jako tworzenie rzeczywistości społecznej, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków.

Bolińska M. 2008. Właściwości ludyczne opowiadań i bajek terapeutycznych (na wybranych przykładach), "Napis. Seria XIV", 450, s. 447-460. <https://doi.org/10.18318/napis.2008.1.35>

Bralczyk J. 2004. Język na sprzedaż, Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, Gdańsk. Bralczyk J., Majkowska G. 2000. Język mediów - perspektywa aksjologiczna, [w:] Język w mediach masowych, red. J. Bralczyk, K. Mosiołek-Kłosińska, Upowszechnianie Nauki - Oświata "UN-O", Warszawa, s. 43-50.

Brunier A. 2019. Children's Story Book Released to Help Children and Young People Cope with COVID-19, World Health Organization, <https://www.who.int/news/item/09-04-2020-children-s-story-book-released-to-help-children-and-young-people-cope-with-covid-19> (dostęp: 9.01.2022).

Casiraghi J. 2021a. Wilk opowiada o SMA, tłum. M. Zielińska, Fundacja SMA, Warszawa.

Casiraghi J. 2021b. Wilk opowiada o SMA, tłum. M. Zielińska, Fundacja SMA, Warszawa, Flipsnack, www.flipsnack.com/EB787CF6AED/pl-book-pol/full-view.html (dostęp: 11.02.2023).

Chłudzińska E. 2012. Studia nad językiem reklamy, "Studia Łomżyńskie", 22, s. 335-342.

Court E. 2019. Na rynek wejdzie najdroższy lek na świecie. Novartis dostał na to zgodę od amerykańskiej agencji, Business Insider Polska, <https://businessinsider.com.pl/firmy/strategie/zanik-miesni-sma-najdrozszy-lek-swiata-geny-novartis/hcmgpfb> (dostęp: 9.01.2022).

D'Amico A., Mercuri E., Tiziano F.D., Bertini E. 2011. Spinal Muscular Atrophy, "Orphanet Journal of Rare Diseases", 6, 71. <https://doi.org/10.1186/1750-1172-6-71>

EMA [European Medicines Agency]. 2022. EPAR summary for the public: Spinraza. EMA/736370/2017, EMEA/H/C/004312, <https://www.ema.europa.eu/en/medicines/human/EPAR/spinraza> (dostęp: 9.01.2022).

FKS [Fundacja Komunikacji Społecznej]. 2010. Kampania społeczna - definicja Fundacji Komunikacji Społecznej, <https://kampaniespoleczne.pl/kampania-spoiecznadefinicja-fundacji-komunikacji-spoecznej> (dostęp: 9.01.2022).

- FSMA [Fundacja SMA]. 2021. Jacopo Casiraghi Wywiad, YouTube, <https://www.youtube.com/watch?v=vVqrIS1-vYw> (dostęp: 9.01.2022).
- FSMA [Fundacja SMA]. 2022. <https://www.fsma.pl> (dostęp: 9.01.2022).
- Grzegorzczak A. 2010. Reklama, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa.
- Grzęda-Łozicka K. 2021. Kontrowersje wokół zbiórek na leczenie dzieci z SMA. Czy część z nich jest organizowana niepotrzebnie?, WP Parenting, <https://parenting.pl/kontrowersje-wokol-zbiorek-na-leczenie-dzieci-z-sma-fundacja-zarzuca-siepomaganaduzycia> (dostęp: 9.01.2022).
- Hall J.G. 2013. The Role of Patient Advocacy/Parent Support Groups, "South Africa Medical Journal", 103, s. 1020-1022. <https://doi.org/10.7196/SAMJ.6976>
- Horodecka A. 2002. Mitologiczny świat reklam. Treści religijne w reklamie telewizyjnej emitowanej w Polsce w latach 2000-2001 oraz w wybranych przykładach reklamy zewnętrznej i prasowej, Zakład Wydawniczy Nomos, Kraków.
- ICD10 [International Classification of Diseases 10]. 2018. Międzynarodowa klasyfikacja chorób i problemów zdrowotnych, <http://lista.icd10.pl> (dostęp: 9.01.2022).
- IMM [Instytut Monitorowania Mediów]. 2022. <https://www.imm.com.pl> (dostęp: 9.01.2022).
- Jakubczyk K. 2013. Bajkoterapia jako metoda pracy z dzieckiem w wieku przedszkolnym, "Nauczyciel i Szkoła", 1(53), s. 249-258.
- Jones C., Oskoui M., Zielinski D., Vinikoor L., Farwell W. 2015. Systematic Review of Incidence and Prevalence of Spinal Muscular Atrophy (SMA), "European Journal of Paediatric Neurology", 19, s. S64-S65. [https://doi.org/10.1016/S1090-3798\(15\)30213-0](https://doi.org/10.1016/S1090-3798(15)30213-0)
- Kowalczyk M. 2020. Pięć najdroższych lekarstw świata, Rzeczpospolita, <https://www.rp.pl/diagnostyka-i-terapię/art926651-piec-najdrozszych-lekarstw-swiata> (dostęp: 9.01.2022).
- Kozłowska A. 2013. Bohater reklamowy, czyli jak budować wiarygodność w reklamie, "Kwartalnik Kolegium Ekonomiczno-Społecznego Studia i Prace", 1, s. 119-137. <https://doi.org/10.33119/KKESiP.2013.1.5>
- Kwarciak B. 1999. Co trzeba wiedzieć o reklamie, Wydawnictwo Profesjonalnej Szkoły Biznesu, Kraków.
- Lunn M.R., Wang C.H. 2008, Spinal Muscular Atrophy, "The Lancet", 21, s. 2120-2133. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(08\)60921-6](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(08)60921-6)
- Mastella C., Ottonello G. red. 2016. Z SMA 1 na co dzień. Vademecum opieki nad dzieckiem z najcięższą postacią rdzeniowego zaniku mięśni, Fundacja SMA, Warszawa.
- Matuszewicz K. 2020. Modelowe wdrożenie programu lekowego w terapii SMA, Puls Medycyny, <https://pulsmedycyny.pl/modelowe-wdrozenie-programu-lekowego-terapii-sma-980432> (dostęp: 9.01.2022).
- Molinari E. 2021. Bajki, które leczą, [w:] J. Casiraghi, Wilk opowiada o SMA, tłum. M. Zielińska, Fundacja SMA, Warszawa, s. 8-11.
- Murdoch A. 2003. Kreatywność w reklamie, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.

PAP [Polska Agencja Prasowa]. 2020. Skuteczność terapii w SMA jest potwierdzona, <https://www.pap.pl/centrum-prasowe/767752%Cskuteczosc-terapii-w-smajest-potwierdzona.html> (dostęp: 9.01.2022).

Polityka Zdrowotna. 2019. SMA: Najdroższa terapia świata zarejestrowana przez FDA, <https://www.politykazdrowotna.com/45342,sma-najdrozsza-terapia-swiatezarejestrowana-przez-fda> (dostęp: 9.01.2022).

Polsat. 2021. "Wilk opowiada o SMA". Znani i lubiani czytają bajki dla dzieci, <https://www.polsat.pl/news/2021-07-30/wilk-opowiada-o-sma-znani-i-lubiani-czytajabajki-dla-dzieci> (dostęp: 9.01.2022).

Reuters. 2017. BRIEF - Biogen says Spinraza approved in EU as first treatment for SMA, <https://www.reuters.com/article/brief-biogen-says-spinraza-approved-in-eidUSFWN1Y0DC?fbclid=IwAR1r3twmvuJAjgyOGxVWFHVEUJUbS40WFXD83fK6lh5E4Z-2L6og9kAges> (dostęp: 9.01.2022).

Rynek Zdrowia. 2018. Minister zdrowia o leku na SMA: terapia u wszystkich pacjentów będzie refundowana, <http://www.rynekzdrowia.pl/Polityka-zdrowotna/Minister-zdrowia-o-leku-na-SMA-terapia-u-wszystkich-pacjentow-bedzie-refundowana,190400,14.html> (dostęp: 9.01.2022).

Rynek Zdrowia. 2021. "Wilk opowiada o SMA". Trwa wyjątkowa kampania edukacyjna nt. rdzeniowego zaniku mięśni, <https://www.rynekzdrowia.pl/Neurologia/Wilkopowiada-o-SMA-Trwa-wyjatkowa-kampania-edukacyjna-nt-rdzeniowego-zanikumiesni,224053,208.html> (dostęp: 9.01.2022).

Rynek Zdrowia. 2022. Na 95 proc. chorób rzadkich nie ma zarejestrowanych leków, <https://www.rynekzdrowia.pl/choroby-rzadkie/Na-95-proc-chorob-rzadkich-nie-mazarejestrowanych-lekow,229412,1024.html> (dostęp: 9.01.2022).

Saniewska E., Saniewska N.E. 2019. Wiedza pacjentów obciążonych rdzeniowym zanikiem mięśni (SMA) oraz ich opiekunów na temat choroby, Wydawnictwo Prymat, Białystok.

Szczęsna E. 2001. Poetka reklamy, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.

Szulc W. 2006. Bajki nie-bajki i bajkoterapia, "Życie Szkoły", 6, s. 5-11.

Termedia. 2021. "Wilk opowiada o SMA - znani i lubiani czytają bajki dla dzieci", <https://www.termedia.pl/wartowiedziec/-Wilk-opowiada-o-SMA-znani-i-lubiani-czytajabajki-dla-dzieci,43324.html> (dostęp: 9.01.2022).

Vrueh R. de, Baekelandt E.R.F., Haan J.M.H. de. 2004. Background Paper on Orphan Diseases for the 'WHO Report on Priority Medicines for Europe and the World', Eurodis, http://www.eurordis.org/IMG/pdf/princeps_document-EN.pdf (dostęp: 9.01.2022).

Wiktor J. 2001. Promocja. System komunikacji przedsiębiorstwa z rynkiem, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.

Wiśniewska A.M., Liczmańska K. 2011. Wykorzystanie postaci jako instrumentu perswazji w reklamie, "Roczniki Ekonomiczne Kujawsko-Pomorskiej Szkoły Wyższej w Bydgoszczy", 4, s. 133-149.

Witkowska-Tomaszewska A. 2019. Bajka terapeutyczna jako narzędzie wspomagające pracę wychowawczą nauczyciela, "Problemy Opiekuńczo-Wychowawcze", 2, s. 14-26. <https://doi.org/10.5604/01.3001.0013.2042>

Wojciechowski P., Łukomska E., Barchańska M. 2017. SMA. Rdzeniowy zanik mięśni. Aktualna wiedza i sposób postępowania, Central and Eastern European Society of Technology Assessment in HealthCare, Kraków.

Rola ekspertów komunikacji medycznej w badaniach z zakresu human–robot interaction Maria Nowina Konopka

Chojnacka-Kuraś M. 2016. Semantyka bólu we współczesnej polszczyźnie, Wydział Polonistyki Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa.

Fong T., Nourbakhsh I., Dautenhahn K. 2003. A Survey of Socially Interactive Robots, "Robotics and Autonomous Systems", 42(3-4), s. 143-166. [https://doi.org/10.1016/S0921-8890\(02\)00372-X](https://doi.org/10.1016/S0921-8890(02)00372-X)

Fong T., Thorpe C., Baur C. 2003. Collaboration, Dialogue, Human-Robot Interaction, [w:] Robotics Research: 10th International Symposium, red. R.A. Jarvis, A. Zelinsky, Springer, Cham, s. 255-266. https://doi.org/10.1007/3-540-36460-9_17

Gizbert-Studnicki T. 1978. Wieloznaczność leksykalna w interpretacji prawniczej, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków.

Irving G., Neves A.L., Dambha-Miller H. 2017. International Variations in Primary Care Physician Consultation Time: A Systematic Review of 67 Countries, "British Medicine Journal Open", 7(10), e017902. <https://doi.org/10.1136/bmjopen-2017-017902>

Kirby R., Forlizzi J., Simmons R. 2010. Affective Social Robots, "Robotics and Autonomous Systems", 58(3), s. 322-332. <https://doi.org/10.1016/j.robot.2009.09.015>

Lee K.M. 2005. Can a Robot Be Perceived as a Developing Creature: Effect of a Robot's Long-Term Cognitive Developments on Its Social Presence and People's Social Responses Toward It, "Human Communication Research", 31(4), s. 538-563. <https://doi.org/10.1093/hcr/31.4.538>

Leite I., Martinho C., Paiva A. 2013. Social Robots for Long-Term Interaction: A Survey, "International Journal of Social Robotics", 5(2), s. 291-308. <https://doi.org/10.1007/s12369-013-0178-y>

Mori M. 2012. The Uncanny Valley, IEEE Spectrum, <https://spectrum.ieee.org/the--uncanny-valley> (dostęp: 30.06.2022).

Mościchowska I., Rogoś-Turek B. 2015. Badania jako podstawa projektowania user experience, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.

Nowina Konopka M. 2016. Komunikacja lekarz - pacjent. Teoria i praktyka, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków.

Rudnicka P. 2014. Psychologiczne aspekty interakcji człowiek - robot, "Medical Robotics Report", 3, s. 53-59.

Stock-Homburg R. 2022. Survey of Emotions in Human-Robot Interactions: Perspectives from Robotic Psychology on 20 Years of Research, "International Journal of Social Robotics", 14, s. 389-411. <https://doi.org/10.1007/s12369-021-00778-6>

Wasilewska A., Łupkowski P. 2021. Nieoczywiste relacje z technologią. Przegląd badań na temat ludzkich postaw wobec robotów, "Człowiek i Społeczeństwo", 51, s. 165-187. <https://doi.org/10.14746/cis.2021.51.9>

Lekarz na Instagramie i jego rola we współczesnej edukacji zdrowotnej

Monika Miłośz

- Ancyk A., Anczyk E. 2010. Lekarski etos w relacjach z pacjentem, „Medycyna Środowiskowa”, 13, s. 123–128.
- Budzyńska-Daca A. 2015. Retoryka debaty. Polskie wielkie debaty przedwyborcze 1995–2010, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Burke K. 1950. A Rhetoric of Motives, University of California Press, California.
- Campbell K. 2003. The Rhetorical Act: Thinking, Speaking and Writing Critically, Wadsworth Publishing, Belmont.
- Doroszewska A. 2010. Współpraca pomiędzy medycyną a socjologią – możliwość czy konieczność?, [w:] Socjologia z medycyną. W kręgu myśli naukowej Profesor Magdaleny Sokołowskiej, red. W. Piątkowski, Wydawnictwo IFiS PAN, Warszawa, s. 35–36.
- Dworzaczek F. 1857. Rzecznictwo filozofii medycyny, Drukarnia S. Orgelbranda, Warszawa.
- Felińczak A., Fal A. 2010. Zdrowie publiczne. Podręcznik akademicki, Akademia Medyczna im. Piastów Śląskich, Wrocław.
- Hootsuite. 2021. Digital 2020: Poland, <https://datareportal.com/reports/digital--2020-poland> (dostęp: 20.10.2021).
- Jung C.G. 2011. Archetypy i nieświadomość zbiorowa, tłum. R. Reszke, Wydawnictwo KR, Gdańsk.
- Kampka A. 2019. Społeczne konteksty obrazu w kształtowaniu wizerunku, Wydawnictwo SGGW, Warszawa.
- Korolko M. 1990. Sztuka retoryki, Wiedza Powszechna, Warszawa.
- Królikowska S. 2011. Rola stereotypów płci w kształtowaniu postaw kobiet i mężczyzn wobec zdrowia, „Nowiny Lekarskie”, 80(5), 387–393.
- Lewiński P. 1999. Retoryka reklamy, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław.
- Modrzejewska E. 2015. Retoryka i #media, „Res Rhetorica”, 4, s. 51–53.
- PTMM [Polskie Towarzystwo Mediów Medycznych]. b.d. Prezentacja, Facebook, <https://www.facebook.com/ptmmedycznych> (dostęp: 13.02.2023).
- Segal J. 2005. Health and the Rhetoric of Medicine, Southern Illinois University Press, Carbondale.
- Skulska J. 2018. Akt retoryczny jako forma komunikacji publicznej, „Studia Ekonomiczne. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach”, 376, s. 195–210.
- Stawiarska P. 2019. Kierunki współczesnej promocji zdrowia i prewencji zaburzeń, Difin, Warszawa.
- Turkiewicz J. 2013. Building Reputation in the Health Industry: The Case of Physician in Poland, [w:] Monografia pokonferencyjna. II Międzynarodowa Konferencja Naukowa Zarządzania Pozytywnym Potencjałem Organizacji, red. J. Turkiewicz, Uniwersytet Mikołaja Kopernika, Toruń, s. 47–50.

Tworowska J., Wojcieszek A., Zeman P. 2015. Wpływ komputeryzacji na zmianę jakości pracy w gabinecie lekarskim, [w:] Wybrane aspekty zarządzania jakością usług, red. J. Dziadkowiec, T. Sikora, Wydawnictwo Naukowe PTTŻ, Kraków, s. 241–252.

Wszolek A. 2017. Między Facebookiem a Instagramem. Wirtualny wizerunek czy prawo majątkowe? – analiza dóbr cyfrowych in concreto, „Internetowy Przegląd Prawniczy TBSP”, 3, s. 130–140.

Ziomek J. 1990. Retoryka opisowa, Ossolineum, Wrocław.

WHO [World Health Organization]. 2023. Constitution, <https://www.who.int/about/governance/constitution> (dostęp: 13.02.2023).

Komunikacja szpitala w mediach społecznościowych, zarządzanie kryzysem a kreowanie wizerunku placówki   Barbara Baranowska, Agnieszka Gibalska-Dembek

Babkibabkom. 2021a. Instaburza CD, Facebook, 9.07.2021, <https://www.facebook.com/profile/100063749164982/search/?q=w%20zamienianiu%20si%C4%99%20w%20wieloryba> (dostęp: 2.03.2022).

Babkibabkom. 2021b. Problem WIELKIEJ WAGI czyli o kilogramach w ciąży, Instagram, 8.07.2021, <https://www.instagram.com/p/CRE6SZRNbVc/> (dostęp: 2.03.2022).

Black S. 2006. Public Relations, tłum. I. Chlewińska, Oficyna Ekonomiczna, Kraków.

FRL [Fundacja Rodzić po Ludzku]. 2021. Za chuda, za gruba..., Facebook, 10.07.021, <https://www.facebook.com/fundacjarodzicpoludzku/posts/10165420122165370> (dostęp: 2.03.2022).

Gajos-Kaniewska D. 2021. Szpital w Oleśnicy zawstydzą otyłe pacjentki - interwencja HFPC, Rzeczpospolita, <https://www.rp.pl/prawo-dla-ciebie/art17171-szpital-w-olesnicyzawstydzaja-otyle-pacjentki-interwencja-hfpc> (dostęp: 13.02.2023).

Kaczor M., Doroszevska A., Górnicka B., Mirowska-Guzel D. 2021. Ocena umiejętności komunikacyjnych studentów ostatniego roku kierunku lekarskiego Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego w zakresie przekazywania niepomysłnych informacji, "Folia Cardiologica", 16, s. 291-295. <https://doi.org/10.5603/FC.2021.0044>

Kłodnicka K. 2021. Rzeczniczka oleśnickiego szpitala rezygnuje z pełnienia funkcji. Oświadczyła, że "stoi po stronie kobiet", Oleśnica nasze miasto, <https://olesnica.naszemiasto.pl/rzeczniczka-olesnickiego-szpitala-rezygnuje-z-pelnienia/ar/c1-8371686> (dostęp: 16.07.2022).

Łaszyn A. 2022. Kryzysometr 21/22. Kryzysowe prognozy na 2022 rok. Podsumowanie roku 2021, Alertmedia, Warszawa, <https://alertmedia.pl/wp-content/uploads/2022/01/Raport-Kryzysometr-2021.pdf> (dostęp: 13.02.2023).

Magiera P. 2021a. [Szanowni Państwo, w związku z głosami krytyki...], Powiatowy Zespół Szpitali - Szpital w Oleśnicy i Szpital w Sycowie, <https://www.pzsolesnica.pl/wp/2021/07/09/oswiadczenie-dyrekcji-pzs-w-olesnicy-dot-wpisow-naportalach-spoecznościowych-oddzialu-ginekologii-poloznictwa-i-neonatologii/> (dostęp: 7.03.2023).

Magiera P. 2021b. [Szanowni Państwo, w związku z ostatnimi...], Powiatowy Zespół Szpitali - Szpital w Oleśnicy i Szpital w Sycowie, <https://www.pzsolesnica.pl/wp/2021/07/12/przeprosiny-2/> (dostęp: 6.03.2023).

Okrój-Kowalska A. 2019. Kobiecość odebrana? Zjawisko anty-body shamingu wobec kobiet szczyptych - analiza socjologiczna, "Acta Universitatis Lodzensis Folia Sociologica", 70, s. 101-117. <https://doi.org/10.18778/0208-600X.70.07>

Rozwadowska B. 2011. Public relations. Teoria, praktyka, perspektywy, Studio Emka, Warszawa.

Rydzak W. 2008a. Etyka komunikowania się w sytuacji kryzysowej, [w:] Public relations. Znaczenie społeczne i kierunki rozwoju, red. J. Olędzki, D. Tworzydło, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa, s. 287.

Rydzak W. 2008b. Procedura postępowania w sytuacji kryzysowej, [w:] Public relations. Znaczenie społeczne i kierunki rozwoju, red. J. Olędzki, D. Tworzydło, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa, s. 289.

Rynek Zdrowia. 2019. Dobry wizerunek szpitala wymaga kompetencji, a nie kosmicznego budżetu, <https://www.rynekzdrowia.pl/Finanse-i-zarzadzanie/Dobry-wizerunekszpitala-wymaga-kompetencji-a-nie-kosmicznego-budzetu,193815,1.html> (dostęp: 18.02.2022).

Seitel F. 2003. Public relations w praktyce, tłum. M. Albigowski, J.F. Dąbrowski, A. Święch, Felberg SJA, Warszawa.

Szczepanik R. 2009. Nietypowe przypadki public relations, Helion, Gliwice.

Walden-Gałuszko K. de. 2000. U kresu. Opieka psychopaliatywna, czyli jak pomóc choremu, rodzinie i personelowi medycznemu środkami psychologicznymi, MAKmed, Gdańsk.

Wojcieszak D. 2020. Review of Disclosure and Apology Literature: Gaps and Needs, "Journal of Healthcare Risk Management", 40, s. 8-16. <https://doi.org/10.1002/jhrm.21396>

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny, Dz.U. 1997 nr 88 poz. 553.

Ustawa z dnia 6 listopada 2008 r. o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta, Dz.U. 2009 nr 52 poz. 417.

WHO [World Health Organization]. 2018. WHO recommendations: Intrapartum care for a positive childbirth experience, <https://www.who.int/publications/i/item/9789241550215> (dostęp: 13.02.2023).

Niektóre społeczne i komunikacyjne znaczenia w autonarracjach o porodzie zamieszczonych przez matki w grupach wsparcia na Facebooku – ustalenia wstępne Aleksandra Nowakowska-Kutra

Antoniak M., Mimno D., Levy K. 2019. Narrative Paths and Negotiation of Power in Birth Stories, "Proceedings of the ACM on Human-Computer Interaction", 3(CSCW), 88. <https://doi.org/10.1145/3359190>

Barani K. 2008. Wirtualne wspólnoty kobiet na forach internetowych jako źródło wsparcia w przygotowaniu do macierzyństwa, [w:] Całe życie w Sieci, red. B. Szmigielska, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków, s. 177-204.

- Baranowska B., Doroszevska A., Tataj-Puzyna U. 2019. "Opowiedz mi...". Narracja w doświadczeniach ciąży, porodu i straty dziecka, [w:] Medycyna narracyjna. Opowieści o doświadczeniu choroby w perspektywie medycznej i humanistycznej, red. M. Chojnacka-Kuraś, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa, s. 32-48. <https://doi.org/10.31338/uw.9788323540755.pp.32-48>
- Beck U. 2004. Społeczeństwo ryzyka. W drodze do innej nowoczesności, tłum. S. Cieśla, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa.
- Berger P.L. 1998. Zaproszenie do socjologii, tłum. J. Stawiński, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Bińczyk E. 2002. Nieklasyczna socjologia medycyny Michela Foucault. Praktyki medykacji jako praktyki władzy, [w:] W stronę socjologii zdrowia, red. W. Piątkowski, A. Titkow, Wydawnictwo UMCS, Lublin, s. 181-193.
- Burzyńska A. 2008. Idee narracyjności w humanistyce, [w:] Narracja. Teoria i praktyka, red. B. Janusz, K. Gdowska, B. de Barbaro, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków, s. 21-36.
- Bauman T. 2011. Poznawczy status danych jakościowych, [w:] Metodologiczne problemy tworzenia wiedzy w pedagogice. Oblicza akademickiej praktyki, red. J. Piekarski, D. Urbaniak-Zajac, K. Szmidt, Impuls, Kraków, s. 91-105.
- Breczko S. 2015. Socjologia ciała. Co dalej?, "Miscellanea Anthropologica et Sociologica", 16(1), s. 13-22. <https://doi.org/10.5604/20842937.1150833>
- Budrowska B. 2017. Macierzyństwo jako punkt zwrotny w życiu kobiety, Fundacja na Rzecz Nauki Polskiej, Wrocław.
- Carson A., Chabot C., Greyson D., Shannon K., Duff P. 2017. A Narrative Analysis of the Birth Stories of Early-Age Mothers, "Sociology of Health and Illness", 39(6), s. 816-831. <https://doi.org/10.1111/1467-9566.12518>
- Chadwick R.J. 2014. Bodies Talk: On the Challenges of Hearing Childbirth Counter-Stories, [w:] Women Voicing Resistance: Discursive and Narrative Explorations, red. S. McKenzie-Mohr, M.N. Lafrance, Routledge, Hove, s. 44-63. <https://doi.org/10.4324/9780203094365-4>
- Chase S.E. 2009. Wywiad narracyjny. Wielość perspektyw, podejść, głosów, tłum. F. Schmidt, [w:] Metody badań jakościowych, t. 2, red. K.N. Denzin, Y.S. Lincoln, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa, s. 15-56.
- Chomczyński P. 2006. Wybrane problemy etyczne w badaniach. Obserwacja uczestnicząca ukryta, "Przegląd Socjologii Jakościowej", 2(1), s. 68-87. <https://doi.org/10.18778/1733-8069.2.1.05>
- Ciesielska M., Wolanik Boström K., Öhlander M. 2012. Obserwacja, [w:] Badania jakościowe. Metody i narzędzia, t. 2, red. D. Jemielniak, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa, s. 41-67.
- Denzin N.K. 1990. Reinterpretacja metody biograficznej w socjologii. Znaczenie a metoda w analizie biograficznej, tłum. N. Nowakowska, [w:] Metoda biograficzna w socjologii, red. J. Włodarek, M. Ziółkowski, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Poznań, s. 55-69.
- Domańska U. 2005. Medykacja i demedykacja macierzyństwa, [w:] Zdrowie i choroba. Perspektywa socjologiczna, red. W. Piątkowski, W. Brodnyk, Wyższa Szkoła Społeczno-Gospodarcza, Tyczyn, s. 311-322.

Doroszevska A. 2016. Opieka okołoporodowa w Polsce po transformacji ustrojowej - między medykacją a demedykacją?, "Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska", 41(2), s. 47-59. <https://doi.org/10.17951/i.2016.41.2.47>

Doroszevska A. 2017. Medykacja porodu w Polsce. Raport z monitoringu oddziałów położniczych, Fundacja Rodzić po Ludzku, Warszawa.

Doroszevska A., Nowakowski M. 2017. Medykacja opieki okołoporodowej w Polsce, "Zdrowie Publiczne i Zarządzanie", 15(2), s. 172-177. <https://doi.org/10.4467/20842627OZ.17.019.6789>

Downe S., Thomson G., Finlayson K. 2017. Engaging with Birth Stories in Pregnancy: A Hermeneutic Phenomenological Study of Women's Experiences Across Two Generations, "BMC Pregnancy & Childbirth", 17, 283. <https://doi.org/10.1186/s12884-017-1476-4>

Dudek A.J. 2019. Przemoc położnicza. Kobiety mają cierpieć w milczeniu. Mam wrażenie, że to lekarz dziś rodzi, a nie matka, Wysokie Obcasy, <https://www.wysokieobcasy.pl/wysokie-obcasy/7,163229,24995090,anestezjolog-nie-chcial-dac-mi-znieczulenia--uwazal-ze-przesadzam.html> (dostęp: 30.03.2020).

Dzwonkowska-Godula K. 2016. Opowieści porodowe - historie o szczególnym kobiecym doświadczeniu i podmiotowości kobiet, "Władza Sądzenia", 9, s. 74-87.

Foucault M. 2009. Panoptyzm, [w:] M. Foucault, Nadzorować i karać, tłum. T. Komendant, Wydawnictwo Aletheia, Warszawa, s. 191-220.

Gajewska M. 2011. Arche-tektonika macierzyństwa w dyskursie okołoporodowym, "Miscellanea Anthropologica et Sociologica", 12, s. 53-67.

Garncarek E. 2010. Kobięce ciało jako przedmiot kontroli społecznej, "Przegląd Socjologiczny", 3, s. 55-69.

Janiuk E., Lichtenberg-Kokoszka E. red. 2010. Domowe narodziny. Fanaberia szaleńców czy powrót do normalności?, Impuls, Kraków.

Jemielniak D. 2019. Socjologia Internetu, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa.

Kawa M., Kmiecik B. 2018. Elementy rytów przejścia (rites de passage) w sytuacjach granicznych i okołomiętnych jako doświadczenie społeczne i medyczne, "Rynek. Społeczeństwo. Kultura", 31, s. 92-98.

Kornas-Biela D., Surma N. 2015. Poród jako wieloaspektowe wydarzenie, [w:] Dylematy dotyczące ludzkiej płodności, red. M. Ryś, Instytut Papieża Jana Pawła II, Warszawa, s. 165-190.

Kozinets R.V. 2012. Netnografia. Badania etnograficzne online, tłum. M. Brzozowska-Brywczyńska, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.

Krawczyk-Bocian A. 2011. Narracja jako spotkanie, "Przegląd Pedagogiczny", 1, s. 199-205.

Krawczyk-Bocian A. 2017. Rozumienie narracyjne w perspektywie interakcjonizmu interpretatywnego, poznania hermeneutycznego i refl eksji fenomenologicznej, "Studia Edukacyjne", 44, s. 285-300. <https://doi.org/10.14746/se.2017.44.17>

Krawczyk-Bocian A. 2019. Narracja w pedagogice. Teoria. Metodologia. Praktyka badawcza, Wydawnictwo Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego, Bydgoszcz.

- Krawczyk-Bocian A. 2021. Homo narrator, Wydawnictwo Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego, Bydgoszcz.
- Krawczyk-Bryłka B. 2009. Budowanie zaufania w relacjach internetowych, [w:] Psychologiczne konteksty internetu, red. B. Szmigielska, WAM, Kraków, s. 119-133.
- Kuryś K. 2010. Urodzenie pierwszego dziecka jako wydarzenie krytyczne w życiu kobiet i mężczyzn, Impuls, Kraków.
- Lichtenberg-Kokoszka E. 2016. Humanistyczny wymiar opieki okołoporodowej, Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego, Opole.
- Maffesoli M. 2008. Czas plemion. Schyłek indywidualizmu w społeczeństwach ponowoczesnych, tłum. M. Bucholc, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Manterys A. 2000. Klasyczna idea definicji sytuacji, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa.
- Manterys A. 2008. Sytuacje społeczne, Zakład Wydawniczy Nomos, Kraków.
- Markham A.N. 2009. Metody, polityka i etyka reprezentacji w etnografii online, tłum. M. Ziółkowska-Kufl ińska, [w:] Metody badań jakościowych, t. 2, red. N.K. Denzin, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa, s. 219-256.
- Martins K., Harms H. red. 1997. In Her Own Voice: Childbirth Stories from Mennonite Women, University of Manitoba Press, Winnipeg.
- Mazurek E. 2014. Macierzyństwo pod medycznym nadzorem. Wybrane aspekty medykalizacji macierzyństwa, "Kultura - Społeczeństwo - Edukacja", 5(1), s. 75-93.
- Miller P. 2012. Wprowadzenie do obserwacji online. Warianty i ograniczenia techniki badawczej, "Przegląd Socjologii Jakościowej", 8(1), s. 76-97. <https://doi.org/10.18778/1733-8069.8.1.05>
- Nowak-Dziemianowicz M. 2002. Doświadczenia rodzinne w narracjach. Interpretacje sensów i znaczeń, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław.
- Nowak-Dziemianowicz M. 2007. Czy świat człowieka ma postać narracji? O możliwościach badania, rozumienia i zmiany, [w:] Narracja - krytyka - zmiana. Praktyki badawcze we współczesnej pedagogice, red. M. Nowak-Dziemianowicz, E. Kurantowicz, Wydawnictwo Dolnośląskiej Szkoły Wyższej, Wrocław, s. 13-24.
- Nowakowska L. 2014. Refleksje nad ciążą i porodem. Perspektywa krytycznej analizy dyskursu, "Kultura - Społeczeństwo - Edukacja", 5(1), s. 9-24. <https://doi.org/10.14746/kse.2014.5.1.01>
- Olcoń-Kubicka M. 2009. Indywidualizacja a nowe formy wspólnotowości, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa.
- Oleś P.K. 2008. Autonarracyjna aktywność człowieka, [w:] Narracja. Teoria i praktyka, red. B. Janusz, K. Gdowska, B. de Barbaro, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków, s. 37-52.
- Oleś K. 2018. Poród naturalny, Natuli, Szczecin.
- Pacewicz P. 2018. Przemoc na porodowce. "Nie pajacuj", "Každy ssak to potrafi", "Macnę sobie". Raport Rodzic po ludzku, Oko Press, <https://oko.press/przemoc-na-porodowce-nie-pajacuj-kazdy-ssak-to-potrafi-macne-sobie-raport-rodzic-po-ludzku/> (dostęp: 20.03.2020).

Pennebaker J.W., Chung C.K. 2011. Expressive Writing and Its Links to Mental and Physical Health, [w:] The Oxford Handbook of Health Psychology, red. H.S. Friedman, Oxford University Press, New York, s. 417-437. <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780195342819.013.0018>

Przetacznik-Gierowska M., Tyszkowa M. 1996, Psychologia rozwoju człowieka, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.

Simkin P., Ancheta R. 2015. Udany poród. Jak wcześniej zapobiec dystocji i ją leczyć, tłum. M. Florea, Wydawnictwo Lekarskie PZWL, Warszawa.

Skrzypek M. 2013. Medycyna narracyjna jako model zhumanizowanej medycyny w ujęciu socjomedycznym, [w:] Socjologia medycyny w multidyscyplinarnych badaniach humanizujących biomedycynę, red. M. Skrzypek, Wydawnictwo Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Lublin, s. 63-83.

Smith D. 2006. Poznawanie społeczeństwa od wewnątrz: kobiecy punkt widzenia, tłum. B. Baran, [w:] Współczesne teorie socjologiczne, t. 2, red. A. Jasińska-Kania, L. Nijakowski, J. Szacki, M. Ziółkowski, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa, s. 1182-1184.

Soroko E. 2013. Wybrane sposoby analizy autonarracji w diagnozie paranoicznego zaburzenia osobowości, "Roczniki Psychologiczne", 16(1), s. 9-35.

Strauss A.L. 2012. Światy społeczne i społeczeństwo, tłum. K. Waniek, [w:] Metoda biograficzna w socjologii. Antologia tekstów, red. K. Kaźmierska, Zakład Wydawniczy Nomos, Kraków, s. 471-487.

Szymarek M. 2019. Radość rodzenia. Rozmowy o ciąży i porodzie, Wydawnictwo Poznańskie, Poznań.

Szczepański J. 1973. Odmiany czasu teraźniejszego, Książka i Wiedza, Warszawa.

Trzebiński J. red. 2002. Narracja jako sposób rozumienia świata, Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, Gdańsk.

Walter N. 2016. Internetowe wsparcie społeczne. Studium socjopedagogiczne, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, Poznań.

Wasilewska K. 2016. Ja w autonarracji o pierwszym macierzyństwie, [w:] Narracje o życiu i o jednostce, red. J. Wasilewski, Instytut Dziennikarstwa Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa, s. 171-195.

Warmbier A. 2018. Tożsamość, narracja i hermeneutyka siebie. Paula Ricoeura filozofia człowieka, Universitas, Kraków.

Wierciński H. 2015. Rak. Antropologiczne studium praktyk i narracji, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa. <https://doi.org/10.31338/uw.9788323518051>

Znaniecki F. 2008. Metoda socjologii, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.